

Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Maakuntien strategioiden hyödyntäminen yrittäjyyskasvatuksen määrittelyssä ja
kehittämiskeinojen löytämisessä

Kasvatustieteen (varhaiskasvatus) maisteriohjelma
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Heini Kukkonen

Lokakuu 2024
Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.
Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Kasvatustieteen (varhaiskasvatus) maisteriohjelma

Tekijä: Heini Kukkonen

Otsikko: Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Maakuntien strategioiden hyödyntäminen yrittäjyyskasvatuksen määrittelyssä ja kehittämiskeinojen löytämisessä

Ohjaaja: Professori Sara Sintonen

Sivumäärä: 51 sivua

Päivämäärä: Lokakuu 2024

Tiivistelmä

Tutkimus toteutettiin yrittäjyyskasvatuksen käsitteen määrittelyn ja sen kehittämiskeinojen selvittämiseksi varhaiskasvatuksessa. Yrittäjyyskasvatus on monimutkainen ja laaja käsite, joka vaatii tarkennuksia erityisesti varhaiskasvatuksen kontekstissa. Tutkimuksen teoreettinen tausta perustui yrittäjyyskasvatuksen ja varhaiskasvatuksen käsitteiden avaamiseen.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista sisällönanalyysiä. Aineistona olivat kymmenen eri maakunnan ja alueen strategiset suunnitelmat yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseksi. Aineiston analyysissä nousi esiin useita teemoja, jotka korostavat yrittäjyyskasvatuksen monimuotoisuutta ja sen merkitystä lasten kasvun ja kehityksen tukemiseen.

Keskeiset tulokset osoittivat, että yrittäjyyskasvatuksen määritelmässä korostuvat erityisesti taitojen ja asenteiden kehittäminen, ei niinkään varsinaisen yritystoiminnan opettaminen. Tämä painotus on linjassa varhaiskasvatuksen tavoitteiden kanssa, jotka keskittyvät lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Yrittäjyyskasvatuksen elementit ja yrittäjämäinen pedagogiikka nousivat tärkeimmiksi määritelmiksi aineistossa.

Tutkimus tulokset perustuivat aineiston analyysiin, joka toi esiin konkreettisia keinoja yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseksi varhaiskasvatuksessa. Näitä keinoja ovat muun muassa yrittäjämäisten taitojen ja asenteiden integrointi osaksi päivittäistä pedagogiikkaa, sekä lapsen aktiivisen roolin korostaminen oppimisprosessissa.

Tutkimuksen johtopäätöksenä todettiin, että yrittäjyyskasvatus varhaiskasvatuksessa voi merkittävästi tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Sen avulla voidaan edistää lasten innovatiivisuutta, aloitteellisuutta ja ongelmanratkaisutaitoja. Tutkimus myös korostaa, että yrittäjyyskasvatuksen käsitteen tarkentaminen ja käytännön kehittämiskeinojen löytäminen ovat keskeisiä varhaiskasvatuksen laadun parantamisessa ja lasten tulevaisuuden valmiuksien tukemisessa.

Avainsanat: Yrittäjyys, yrittäjyyskasvatus, yrittäjämäinen pedagogiikka & varhaiskasvatus

Abstract

The study was carried out to clarify the definition of the concept of entrepreneurship education and the means of its development in early childhood education. Entrepreneurship education is a complex and broad concept that requires clarification, especially in the context of early childhood education. The theoretical background of the study was based on the opening of the concepts of entrepreneurship education and early childhood education

Qualitative content analysis was used as a research method. The material consisted of strategic plans for the development of entrepreneurship education in ten different regions and regions. The analysis of the material highlighted several themes that highlight the diversity of entrepreneurship education and its importance in supporting children's growth and development.

Key results showed that the definitions of entrepreneurship education place a particular emphasis on the development of skills and attitudes, rather than on teaching the actual business. This emphasis is in line with the goals of early childhood education, which focus on supporting the child's overall growth, development and learning. Elements of entrepreneurship education and entrepreneurial pedagogy emerged as the most important definitions in the material.

The results of the study were based on an analysis of the data, which highlighted concrete ways to develop entrepreneurship education in early childhood education. These means include integrating entrepreneurial skills and attitudes into daily pedagogy and emphasizing the child's active role in the learning process.

The study concluded that entrepreneurship education in early childhood education can significantly support a child's comprehensive development. It can be used to promote children's innovativeness, initiative and problem-solving skills. The study also emphasizes that refining the concept of entrepreneurship education and finding practical ways to develop it are key to improving the quality of early childhood education and to supporting children's future capabilities.

Keywords: Entrepreneurship, entrepreneurship education, entrepreneurial pedagogy & early childhood education

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Ydinkäsitteet	7
2.1	Yrittäjäyys	7
2.2	Yrittäjäyyskasvatus	10
2.3	Yrittäjämäinen pedagogiikka	13
2.4	Varhaiskasvatus	15
3	Tutkimuskysymykset	17
4	Tutkimuksen toteuttaminen	18
4.1	Tutkimusmenetelmänä	18
4.2	Aineisto	19
4.3	Aineiston analysointi	20
5	Tutkimustulokset	22
5.1	Yrittäjäyyskasvatuksen määritelmä	22
5.1.1	Yrittäjäyyskasvatus määritelmä varhaiskasvatuksen näkökulmasta	23
5.1.2	Yrittäjäyyskasvatuksen elementit ja yrittäjämäinen pedagogiikka	25
5.1.3	Yrittäjäyden kolme eri muotoa	26
5.1.4	Yrittäjäyyskasvatuksen elementit	27
5.1.5	Yrittäjämäinen pedagogiikka	28
5.2	Yrittäjäyyskasvatuksen kehittämisen keinoja varhaiskasvatuksessa	30
5.2.1	Projektit ja Teemaviikot	31
5.2.2	Yrittäjäyyskasvatuksen vuosikello	32
5.2.3	Yrittäjämäisten ominaisuuksien kehittäminen	34
5.2.4	Leikki	35
5.2.5	Huoltajien sitouttaminen mukaan yrittäjäyyskasvatuksen toteuttamiseen	36
5.2.6	Yhteistyö eri tahojen kanssa	37
5.2.7	Täydennyskoulutus kasvattajille	38
5.2.8	Konkreettisten keinojen merkitys varhaiskasvatuksessa	39
6	Pohdintaa	42
	Lähteet	45
	Liitteet	50

1 Johdanto

Yrittäjyyskasvatuksen merkitys on noussut viime vuosina entistä näkyvämmiin esiin osana elinikäistä oppimista ja yhteiskunnan kehitystä. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on kehittää lapsissa ja nuorissa sellaisia valmiuksia, jotka ovat keskeisiä tulevaisuuden työelämässä ja elämässä ylipäätään. Varhaiskasvatus tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden tukea näiden yrittäjyyskasvatukseen liitettyjen taitojen kehittymistä, sillä lapsuudessa omaksutut asenteet ja taidot vaikuttavat merkittävästi myöhempään oppimiseen ja elämänhallintaan. (Trudie ym. 2022; Lepistö ym. 2011)

Yrittäjyyskasvatus voi tarjota ratkaisuja nyky maailman nopeisiin ja ennakoimattomiin muutoksiin, mikä tekee siitä erityisen merkityksellisen. Teknologinen kehitys ja digitaalisen kulttuurin yleistyminen muokkaavat lasten arkea ja oppimisympäristöjä merkittävästi. Vaikka lapset kohtaavat yhä enemmän informaatiota ja virikkeitä, jotka voivat rikastuttaa oppimista, tämä voi samalla aiheuttaa haasteita keskittymiskyvylle ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Tämän vuoksi kasvattajien rooli korostuu: heidän tulee tukea lapsia kehittämään keskeisiä taitoja, kuten kriittistä ajattelua, luovuutta, ongelmanratkaisukykyä ja yhteistyötaitoja, jotta lapset pystyvät menestymään muuttuvassa maailmassa.

Yrittäjyyskasvatuksen käsite varhaiskasvatuksessa on kuitenkin jokseenkin täsmentymätön. Lisäksi yrittäjyyskasvatuksen edistämisen keinot ja sen käytännön toteuttaminen eivät ole olleet laajemmalti esillä varhaiskasvatukseen liittyvässä keskustelussa. Esimerkiksi yrittäjyyskasvatusta ei mainita Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) tai Esiopetussuunnitelman perusteissa (2014).

Tutkimukseni tavoitteena on tuoda lisää ymmärrystä yrittäjyyskasvatuksen käsitteestä ja sen käytännön toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa. Oma kiinnostus yrittäjyyskasvatukseen on kasvanut liiketalouden opintojen myötä, ja yrittäjyyskasvatuksen monimuotoisuus herätti mielenkiintoni sitä kohtaan erityisesti varhaiskasvatuksen kontekstissa.

”[Y]rittäjyyskasvatus pakenee määrittelyjä. Tai pikemminkin, sen määrittelyt ovat niin väljiä, että se jää abstraktiksi.” (Mononen ym., 2022, 8)

Yllä olevassa lainauksessa Mononen ja kumppanit (2022) kuvaavat hyvin yrittäjyyskasvatuksen laajuutta. Tämän takia on tärkeää tarkentaa yrittäjyyskasvatuksen määritelmää ja tutkia, millaisia painotuksia yrittäjyyskasvatukselle asetetaan varhaiskasvatuksen kontekstissa. Tämän lisäksi pyrin tunnistamaan mahdollisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia eri maantieteellisten alueiden välillä. Lisäksi erittelen keskeisiä keinoja yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseen käytännön tasolla varhaiskasvatuksessa.

Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen varhaiskasvatuksessa on toinen keskeinen näkökulma tutkimuksessani. Varhaiskasvatuksessa lapsen perustaidot ja asenteet kehittyvät, ja siksi on tärkeää ymmärtää, miten yrittäjyyskasvatus voisi parhaiten tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Tarkastelen, millaisia käytäntöjä eri maakunnat ja alueet soveltavat varhaiskasvatuksessa ja miten näitä käytäntöjä voitaisiin mahdollisesti kehittää edelleen.

Euroopan unionin tavoitteissa (2012) on kehittää yrittäjyyskasvatusta niin, että se näkyy jokaisessa koulutusasteessa. Tämän lisäksi Euroopan Komissio on toistuvasti korostanut yrittäjyyden edistämisen strategioissaan koulutuksen keskeistä roolia yrittäjämäisten arvojen ja asenteiden vahvistamisessa. Komissio on myös sitoutunut rahoittamaan tutkimusta ja erilaisia hankkeita, jotka liittyvät tähän teemaan. Lisäksi se on virallistanut yrittäjyyteen liittyvää käsitteistöä ja esittänyt erilaisia yhtenäisiä linjauksia sekä hyviä käytänteitä, joilla pyritään edistämään tätä tavoitetta kaikissa jäsenmaissa. ((KOM [2012]795).; Mononen ym., 2022)

Tutkimukseni taustalla vaikuttaa halu lisätä ymmärrystä yrittäjyyskasvatuksesta varhaiskasvatuksessa, mikä voi tarjota arvokasta tietoa päätöksentekijöille, opettajille ja tutkijoille. Toivon, että tutkimukseni avulla voidaan edistää yrittäjyyskasvatuksen kehittämistä ja sen integroimista entistä tehokkaammin varhaiskasvatuksen käytäntöihin.

2 Ydinkäsitteet

Tutkimukseni keskittyy yrittäjyyskasvatuksen perusteelliseen tarkasteluun. Yrittäjyyskasvatus-termi sisältää useita eri käsitteitä, joita aion tarkastella tarkemmin seuraavissa kappaleissa. Nämä käsitteet vaativat syvempää analyysia, joka muodostaa pohjan yrittäjyyskasvatuksen ilmiön monimutkaisuuden ja sen yhteyksien ymmärtämiselle.

Yrittäjyys ja siihen liittyvä kasvatus muodostavat laajan ilmiön, joka on tutkimuksen kohteena useilla eri tieteenaloilla, kuten taloustieteessä, sosiologiassa, sosiaalipsykologiassa, kulttuurintutkimuksessa ja kasvatustieteessä (Mononen ym., 2022). Aion määritellä näitä käsitteitä erityisesti kasvatustieteellisestä näkökulmasta, koska se tukee parhaiten tutkimukseni tarkoitusta.

2.1 Yrittäjyys

Yrittäjyys viittaa usein yritteliäisyyteen, joka puolestaan tarkoittaa toimeliaisuutta, puuhakkuutta ja aloitekykyä (Tonttila, 2010). Yrittäjyys on moniulotteinen käsite, jolle ei ole tarkkaa määritelmää, vaan se määritellään eri tarkoituksiin eri tavoilla (Mononen, ym., 2022; Ylinen, 2011). Yrittäjyys nähdään usein laajempänä ilmiönä kuin vain yrittäjänä työskentelynä (Mononen, ym., 2022).

Yrittäjyys voidaan määritellä laaja-alaiseksi osaamiseksi, joka kattaa kaikki elämänalueet (Bacigalupo ym. 2016, Mononen, ym. 2022). Se ulottuu henkilökohtaisesta kehityksestä aktiiviseen osallistumiseen yhteiskunnassa, työn löytämisestä joko työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana aina uusien yritysten, olipa niiden luonne kulttuurinen, sosiaalinen tai kaupallinen, perustamiseen. Yrittäjyys tarkoittaa mahdollisuuksien ja ideoiden hyödyntämistä sekä niiden muuttamista arvoksi muille. Tämä arvo voi olla taloudellista, kulttuurista tai sosiaalista. (Bacigalupo ym. 2016)

Yrittäjyyskäsite juontaa juurensa 1100-luvun Ranskaan (Turunen 2011; Ylinen 2011). Aluksi termi "entreprendre" tarkoitti toimintaa, mutta 1400-luvulla termi assosioitui "entrepreneur"-käsitteeseen, joka viittasi sopimuksen tekijään. Käsitteeseen liittyi myös negatiivisia merkityksiä, kuten väkivaltainen toiminta. Englannissa käytettiin termejä kuten "project" ja "undertaker", joista jälkimmäinen viittasi yrittäjään 1300-luvulta alkaen. (Ylinen, 2011)

Say ja Cantillon esittivät 1700-luvulla näkemyksensä, että yrittäjyyden käsite alkoi saada jäsentynyttä muotoa jo 1100-luvulla. Say korosti yrittäjyyden roolia talouden edistäjänä, kun taas Cantillon näki yrittäjät henkilöinä, jotka taitavasti työllistivät muita ostaen ja myyden epävarmoilla hinnoilla. Yrittäjyyskäsite kehittyi yksittäisten henkilöiden yrittäjämäisestä toiminnasta, projektinomaisesta tehtävien suorittamisesta, taloudellisesta riskinotosta ja suhteesta julkishallintoon. (Ylinen, 2011)

Yrittäjyyden voi jakaa kolmeen eri muotoon: sisäiseen, ulkoiseen ja omaehtoiseen yrittäjyyteen (Ylinen, 2011; Kyrö, 2006). Omaehtoinen yrittäjyys muodostaa perustan sekä sisäisen että ulkoisen yrittäjyyden kehittymiselle yrittäjyyskasvatuksessa. Ero näiden kahden muodon, omaehtoisen ja sisäisen yrittäjyyden, välillä korostuu siten, että omaehtoinen yrittäjyys liittyy pääasiassa yksilöön, kun taas sisäinen yrittäjyys ilmenee myös kollektiivisena ilmiönä, joka kukoistaa yritteliäessä työyhteisössä. (Ylinen, 2011; Ristimäki, 2002)

Sisäistä yrittäjyyttä selitetään yleisesti toisen palveluksessa toimimisen näkökulmasta, kun taas ulkoista yrittäjyyttä liitetään omistajayrittäjyyteen. On kuitenkin huomattava, että nämä käsitteet eivät sulje toisiaan pois, ja sisäinen yrittäjyys voi toimia menestyvän ulkoisen yrittäjyyden perustana. (Ylinen, 2011) Sisäiseen yrittäjyyteen vaikuttavat työyhteisö, toimintaympäristö, johtamistapa, organisaatio ja saavutettu menestys. Yrityksen sisäisen yrittäjämäisen käyttäytymisen kehittäminen on haasteellisempaa kuin varsinaisen omistajayrittäjyyden edistäminen. Työyhteisön ilmapiirin yrittäjähenkisempään suuntaan kehittäminen rohkaisee työntekijöitä laajempaan ideointiin ja innovointiin. Sisäisen yrittäjyyden tavoitteena on mahdollistaa yksilön kykyjen luova, monipuolinen ja vapaa käyttö. (Ylinen, 2011; Ristimäki, 2002)

Ulkoisen yrittäjyys puolestaan viittaa konkreettiseen yritystoimintaan (Ikonen, 2006; Ylinen, 2011). Ristimäki (2002) määrittelee ulkoisen yrittäjyyden olevan yritystoiminnan harjoittamisen opettamista ja yritystoiminnan aloittamasta ulkoisen yrittäjyyden tavoitteeksi. Omaehtoinen yrittäjyys on noussut esiin näiden kahden käsitteen rinnalla ja liittyy vahvasti yksilön käyttäytymiseen (Ikonen, 2006; Ylinen, 2011). Omaehtoisessa yrittäjyydessä korostuu henkilökohtainen vastuu työllistymisestä ja toimeentulosta (Ikonen, 2006). Tämä käsite on otettu tarkastelun kohteeksi vasta viime aikoina, kun perinteiset määritelmät eivät ole riittäneet kuvaamaan moniulotteista yrittäjyysilmiötä (Ylinen, 2011).

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017) määrittelee yrittäjyyden tarkoittavan mahdollisuuksien tunnistamista ja niiden hyödyntämistä, sekä kykyä muuttaa ideat toiminnaksi, joka luo taloudellista, kulttuurista, sosiaalista tai yhteiskunnallista arvoa. Yrittäjyyden ja yrittäjyysmäisyyden taitoja voi oppia. Näihin taitoihin kuuluvat luovuus, innovatiivisuus, riskienhallinta ja vastuullisuus, sekä kyky suunnitella, asettaa tavoitteita ja johtaa toimintaa niiden saavuttamiseksi. Yrittäjyysvalmiuksien merkitys korostuu erityisesti työelämän jatkuvassa muutoksessa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2017)

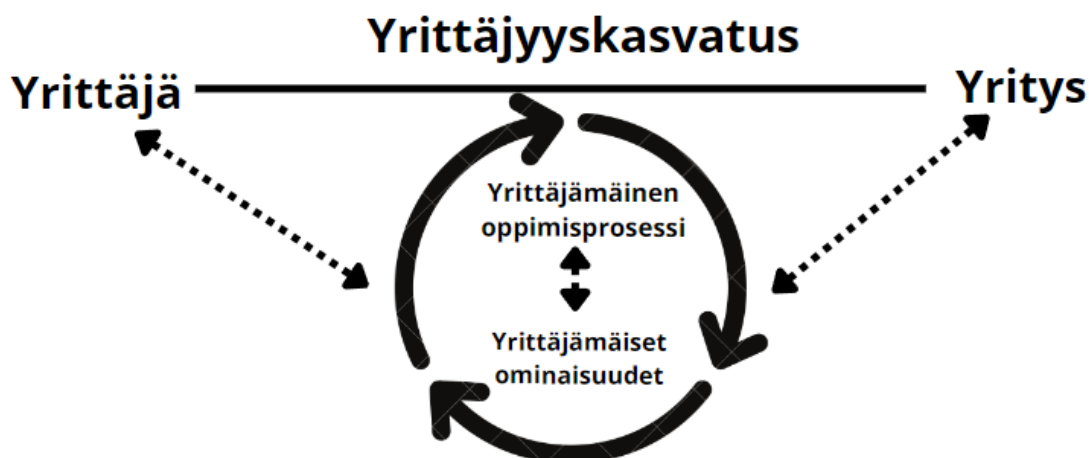
Lindberg ja kumppanit (2017) ovat määritelleet artikkelissaan yrittäjyyden, mikä puolestaan pohjautuu Shanen ja Venkataramanin (2000) yrittäjyysmääritelmään. Shanen ja Venkataramanin (2000) mukaan yrittäjyys on tutkimusta siitä, miten ja ketkä löytävät, arvioivat ja hyödyntävät tulevaisuuden tuotteiden ja palveluiden luontimahdollisuuksia. Tämän määritelmän mukaan yrittäjät ovat henkilöitä, jotka luovat uutta arvoa itselleen, organisaatioilleen ja koko yhteiskunnalle, hyödyntäen kykyään oppia ja innovoida, riippumatta ympäristön tarjoamista mahdollisuuksista tai rajoituksista. Tämän näkemyksen mukaan yrittäjyysarvon luominen nähdään prosessina, jota toteuttavat yksilöt tai tiimit. Määritelmän keskiössä on siten yrittäjyysprosessi, johon sisältyvät kaikki toimet ja aktiviteetit, jotka liittyvät mahdollisuuksien havaitsemiseen ja organisaatioiden perustamiseen niiden hyödyntämiseksi. (Shane ym. 2000; Lindberg ym. 2017)

2.2 Yrittäjyyskasvatus

Yrittäjyyskasvatuksen käsitettä on haastava määritellä, sillä se edellyttää kahden erillisen käsitteen, yrittäjyyden ja kasvatuksen käsitteiden, määrittämistä. (Mononen ym. 2022; Kyrö & Ripatti, 2006; Kyrö, 2008; Lepistö, 2011) Tämän lisäksi yrittäjyyskasvatuksen määrittelemisen on haastava tehtävä, koska se liittyy myös erilaisiin koulutuskäsityksiin (Lepistö & Rönkkö, 2013). Hytti ja O’Gorman (2004) tuovat esille, että yrittäjyyskasvatuksen määrittelemisen vaikeuden taustalla on yrittäjyyskasvatuksen moninaisuus - mitä yrittäjyyskasvatuksella pyritään tekemään ja mitä sillä voidaan saavuttaa.

Yrittäjyyskasvatuksen elementeiksi voidaan nähdä kuuluvan yrittäjä, yritys, yrittäjämäinen oppimisprosessi ja yrittäjämäiset ominaisuudet. Kuviossa 1 esitetään näiden elementtien kokonaisuuden ja vuorovaikutuksen suhdetta. Kuvio 1 mukailee Kyrö (2005) näkemyksiä. Kuvio 1. voidaan tulkita, että yrittäjyyskasvatuksessa on kyse näiden elementtien laajemmasta kokonaisuudesta. Yrittäjyyskasvatuksessa on kyse yrittäjästä ja hänen yrittäjämäisestä oppimisprosessista, jonka tuloksena on yritys. Yrityksellä on laajempi merkitys, jolla viitataan isompaan kokonaiskuvaan ja näiden kolmen väliseen yhteyteen. Olen tutkimuksessani soveltanut (Kuvio 1) Kyrön (2005) yrittäjyyskasvatuksen elementeistä. (Kyrö 2005)

Kuvio 1. Yrittäjyyskasvatuksen elementit (soveltaen Kyrö 2005)

Kyrö ja kumppanit (2008) korostavat artikkelissaan yrittäjämäistä oppimisprosessin tarkastelua kognitiivisena, affektiivisena ja konatiivisena prosessina, jonka tavoitteena on lisäarvon luominen luovuuden ja/tai kasvun avulla. Tämä lähestymistapa muistuttaa Gibbin (2005) ajatuksia yrittäjämäisestä oppimisesta, joka käsittää tavan tehdä, nähdä, tuntea, organisoida, viestiä ja oppia asioita (Kyrö & Ripatti 2006). Nämä määritelmät vastaavat pitkälti Suomen koulutus- ja tutkimusohjelman sekä kansallisen ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita. (Kyrö ym. 2008)

Gibbin (2005) mukaan yrittäjämäiset ominaisuudet sisältävät kunnianhimoa, itseluottamusta ja itsevarmuutta, toiminnallisuutta, ahkeruutta, päättäväisyyttä ja luovuutta. Yrittäjämäisiä ominaisuuksia voidaan kehittää ja ne ovat pohjana yrittäjämäiselle käyttäytymiselle (Gibb, 2005). Gibb (2005) määrittää yrittäjämäisen käyttäytymisen sisältävän: mahdollisuuksien etsimistä ja niihin tarttumista, aloitteiden tekemistä asioiden toteuttamiseksi, ongelmanratkaisua, itsenäistä asioiden hoitamista, vastuun ottamista ja asioiden omistamista, asioiden näkemistä laajasti, verkostoitumista sekä riskinoton harkitsemista. (Hietanen, ym. 2014; Soininen ym. 2014)

Opettajankoulutuksessa yrittäjyyskasvatus sekä yritteliäs oppiminen ja opetus tulee määritellä kasvatustieteen pohjalta. Suomessa yrittäjyys käsitteenä liittyy liiketoimintaan, ja yritteliäisyys puolestaan liittyy yrittäjyysvalmiuteen ja -osaamiseen (Hytti ja O’Gorman 2004; Kyrö & Ripatti, 2006; Lepistö & Rönkkö, 2013). Lepistö ja Rönkkö (2013) nojaavat Hannonin (2005) näkemyksiin koulutuksen teoreettisten ja filosofisten lähestymistapojen luokittelussa. Hannon (2005) esittää kasvatuksellisyhteiskunnallisen näkökulman yrittäjyyteen. Tämä näkökulma korostaa inhimillistä kehitystä, elinikäistä oppimista ja kaikkien yhteiskunnallisten auktoriteettien ohjaamista kohti yksilön potentiaalin toteutumista (Hannon, 2005; Lepistö & Rönkkö, 2013).

Hannonin (2005) näkökulma korostaa myös oikeutta koulutukseen, edellyttäen, että oppija on motivoitunut, koulutettavissa ja valmis ylläpitämään elinikäistä oppimista. Näkökulma ilmenee kolmena suuntauksena: autonomisena, seurallisena ja yhteisöllisenä. Koulutuksen painopiste on näin ollen yrittäjyyskasvatuksen laajemmassa roolissa tulevaisuuden sosiaalisten ja taloudellisten skenaarioiden rakentamisessa tai tukemisessa. Koulutusta pidetään välineenä

uusien mahdollisuuksien luomisessa yksilöille ja organisaatioille sekä muutoksen vauhdittajana (Hannon, 2005; Lepistö & Rönkkö, 2013).

Hytti ja O’Gorman (2004) hyödyntävät tutkimuksessaan Gibbin (1999) yrittäjyyskasvatuksen roolit -mallia. Malli pitää sisällään kolme vaihetta: yrittäjyyden ymmärtämisen oppimisen, yrittäjäksi tulemisen oppimisen, ja yrittäjäksi ryhtymisen oppimisen. Ensimmäisen vaiheen tavoite on kehittää laajaa ymmärrystä yrittäjyydestä, yrittäjien ja yrittäjyyden roolista nykyajan taloudessa ja yhteiskunnassa. Toisessa vaiheessa tavoitteena on oppia mitä tarvitaan tullakseen yrittäjäksi, opitaan ottamaan vastuuta omasta oppimisesta, urasta ja elämästä. Kolmannen vaiheen tavoite on oppia miten olla yrittäjä sekä miten yritys perustetaan. (Hytti ja O’Gorman, 2004; Gibb, 1999)

Yrittäjyyden ymmärtämisen oppimisen tavoitteena on lisätä ymmärrystä siitä, mistä yrittäjyydestä on kyse (Hytti ja O’Gorman, 2004; Gibb, 1999). Hytti ja O’Gorman (2004) mukaan tätä vaihetta voidaan toteuttaa muun muassa tarjoamalla tietoa mediakampanjoiden, seminaarien tai luentojen avulla sekä avoimien foorumien kautta. Yleinen tietoisuus yrittäjyydestä on eduksi yksilöille tulevaisuudessa tämän miettiessä työvaihtoehtoja. Yrittäjäksi tulemisen oppimisen tavoitteena on antaa yksilöille yrittäjähenkistä lähestymistapaa tulevaisuuden työelämään. Tällöin yksilöt löytävät aktiivisen roolin ja ottavat itse vastuuta oppia ja kehittää itseään organisaatioissa, ammatissa tai työtehtävässään. Yrittäjäksi ryhtymisen oppimisen tavoite on valmistaa yksilöt toimimaan yrittäjinä ja johtaa uutta yritystä (Hytti ja O’Gorman, 2004; Gibb 1999). Hytti ja O’Gorman, (2004) tuovat esille, että tätä voidaan harjoitella ja kokeilla leikinomaisesti. Tällöin kontrolloidussa ympäristössä päästään harjoittelemaan muun muassa johtamistaitoja, sitä, mitä yrityksen perustamiseen tarvitaan, ja sitä, miten yritys toimii (Hytti ja O’Gorman, 2004).

Opetus- ja kulttuuriministeriön (2017) mukaan yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on lisätä myönteisiä asenteita yrittäjyyttä kohtaan, kehittää siihen liittyviä tietoja ja taitoja, edistää uusien yritysten syntymistä, parantaa yrittäjien ja yritysten henkilöstön osaamista sekä tukea yritysten tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toimintaa. Yrittäjyyskasvatuksessa korostuvat kokeileminen, toiminnallisuus, oppiminen tekemällä, projektityöskentely, yhteistyö yritysten kanssa sekä yrittäjyyteen liittyvät tehtävät ja kokemukset. Yrittäjyyskasvatuksen onnistuminen

edellyttää yrittäjämäisen toimintakulttuurin johtamista ja kehittämistä, yrittäjämäistä pedagogiikkaa ja opettajuutta sekä näitä tukevien oppimisympäristöjen hyödyntämistä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2017)

Yrittäjyyskasvatus on monipuolista työtä yrittäjyyden edistämiseksi. Sen vahvuutena on koulutusasteiden ja -alojen välinen yhteistyö. Yrittäjyyskasvatusta tukevat koulutussektorin lisäksi myös monet työelämän tahot ja järjestöt. Yrittäjyyskasvatus perustuu tutkittuun tietoon ja noudattaa elinikäisen oppimisen periaatteita sekä verkostomaista toimintatapaa. Yrittäjämäinen toimintakulttuuri luo innostusta tekemiseen ja rakentaa tavoitteellista toimintaa, tukien luovaa ja vuorovaikutuksellista ilmapiiriä, joka kannustaa uuden kokeilemiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2017)

2.3 Yrittäjämäinen pedagogiikka

Yrittäjämäinen pedagogiikka voidaan määritellä oppimismenetelmäksi (Waluyo ym. 2014; Trudie ym. 2022; Lepistö ym. 2016). Yrittäjämäinen pedagogiikka kehittää lasten kykyä ajatella luovasti, ratkaista ongelmia, kommunikoida tehokkaasti, sopeutua erilaisiin ympäristöihin ja vahvistaa empatiakykyä. Tavoitteena on luoda oppimisympäristö, jossa lapset voivat omaksua yrittäjyyden perusperiaatteita, kuten riskinottoa, itseluottamusta ja innovatiivisuutta. (Waluyo ym. 2014; Jones ym., 2010)

Trudie ja kumppanit (2022) korostavat yrittäjämäisessä pedagogiikassa käytännönläheisyyttä, joka toteutuu toiminnallisen oppimisen muodossa, jossa oppilaat työskentelevät projektien parissa. Tämä lähestymistapa painottaa käytännön kokemusten merkitystä, tunneälyn huomioimista ja oppilaiden aktiivista osallistumista oppimisprosessiin (Trudie ym. 2022). Lisäksi se vaatii oppimisympäristön kehittämistä opettajan ja oppijan yhteistyönä, jotta oppija voi ottaa vastuun omasta oppimisestaan ja sitoutua aktiivisesti oppimisprosessiin. (Lepistö ym. 2014; Lepistö ym. 2016)

Koskinen (2015) vertaa yrittäjämäistä pedagogiikkaa perinteisiin opetusmenetelmiin, joissa yrittäjämäiseen pedagogiikkaan kuuluva ratkaisukeskeisyys ja toiminnallisuus unohtuvat

helposti. Tämän lisäksi oppijan vastuu omasta oppimisesta, riskinotosta, innovoinnista ja itseohjaavuudesta ei ole esillä perinteisissä opetusmenetelmissä (Koskinen 2015). Lepistö ja Rönkkö (2016) tuovat myös esiin, että yrittäjämäinen pedagogiikka keskittyy oppijan itsenäisyyden ja aloitekyvyn kehittämiseen. Se rohkaisee oppijoita heittäytymään uusiin tilanteisiin ja ottaa vastuuta omasta oppimisprosessistaan. Yrittäjämäinen pedagogiikka vaatii opettajalta asiantuntemusta tukea oppijoita epävarmuuden voittamisessa ja rohkaista heitä kokeilemaan ja oppimaan myös epäonnistumisista. (Lepistö ym. 2016; Henry 2013; Ikonen, 2020)

Yrittäjämäinen pedagogiikka voidaan määritellä yleisesti sellaiseksi opetuksiksi, joka hyödyntää sekä yksilöiden että ryhmien osaamista, vuoropuhelua ja tutkivaa, toiminnallista oppimista. (Kyrö ym. 2006; Koskinen. 2015) Lepistö ja Rönkkö (2016) tuovat esiin, että yrittäjämäinen pedagogiikka korostaa kokemuksellista, tutkivaa, ja sosiaalisesti vuorovaikutteista oppimista, joka tapahtuu monenlaisissa ympäristöissä ja jossa oppija johtaa itse oppimisprosessia. Yrittäjämäinen pedagogiikka edistää myös vuorovaikutustaitojen kehittämistä sekä antaa tilaa itsenäiselle ajattelulle ja toiminnalle (Lepistö ym. 2016; Ikonen, 2020).

Kyrö ym. (2008, 120) listaa yrittäjämäisen pedagogiikan peruseriaatteet seuraavasti. Ensinnäkin elämä ja tieto syntyvät toiminnan kautta, jolloin oppija on aktiivinen toimija. Toiseksi oppijalla on kokonaisvaltainen suhde ympäristöönsä. Kolmanneksi oppijalla on kokonaisvaltainen suhde itseensä ja omaan toimintaansa. Neljänneksi oppija on ainutlaatuinen, vapaa, ja vastuullinen omasta toiminnastaan ja sen seurauksista. (Koskinen, 2015; Hägg, 2010)

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017) määrittelee yrittäjämäisen pedagogiikan oppimiskokemuksiksi, jotka rohkaisevat yrittäjämäiseen asenteeseen ja toimintaan. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia ja nuoria rakentamaan omaa elämäänsä aktiivisesti (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017). Yrittäjämäinen pedagogiikka tarjoaa mahdollisuuden harjoitella yrittäjyys- ja työelämätaitoja koulussa ja opiskelun aikana. Sen tavoitteena on herättää oppijassa motivaatio ja intohimo itsensä kehittämiseen ja oppimiseen. Erityisen tärkeää on auttaa oppijaa löytämään oma kiinnostuksen kohteensa ja tukea tämän prosessin etenemistä. Tämä vahvistaa oppijan uskoa omiin kykyihinsä. Yrittäjämäinen

pedagogiikka on oppijalähtöistä, kokemuksellista, ilmiöpohjaista, ongelmaperustaista, tutkivaa ja toiminnallista. Se perustuu vuorovaikutukseen aitojen kysymysten parissa, ja tiimioppiminen on merkittävä osa tätä lähestymistapaa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2017)

2.4 Varhaiskasvatus

Husa ja Kinos (2001) toteavat, että varhaiskasvatuksen voi määritellä kolmella tavalla: käytännön kasvatustyönä, oppiaineena tai tieteenalana. Opetushallitus (2022) määrittelee varhaiskasvatuksen osaksi suomalaista koulutusjärjestelmää. Varhaiskasvatuslain 2 § määrittelee varhaiskasvatuksen tarkoittavan lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostumaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kohdatuksi yksilönä, jolla on yksilölliset tarpeet, kiinnostuksen kohteet ja potentiaali. Tämä korostuu niin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) kuin YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa (60/1991). Tärkeää on huomioida lapsen fyysinen, emotionaalinen, sosiaalinen ja kognitiivinen kehitys, sillä nämä osa-alueet ovat kaikki kietoutuneet tiiviisti toisiinsa.

Varhaiskasvatus Suomessa on alkanut muotoutua 1900-luvun alkupuolella lastentarhaperinteessä. Tällöin korostui Friedrich Fröbelin ajatuksiin perustuva kasvatustraditio toiminnan ja ympäristön kodinomaisuudesta, työkasvatuksesta ja leikistä. Tärkein tavoite oli tukea lasten sosiaalistumista yhteiskuntaan. 1970–1980-luvuilla rakentui valtakunnallinen päivähoitojärjestelmä. Tällöin astui myös voimaan laki lasten päivähoitosta (36/1973), jossa määriteltiin vastuu kunnille järjestää päivähoitoa. 1990-luvulla päivähoitojärjestelmä kehittyi, kun astui voimaan lainsäädäntö, joka antoi kaikille lapsille oikeuden osallistua päivähoitoon. (Hjelt, 2023)

Ennen vuotta 2013 varhaiskasvatus oli sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa. Tämän jälkeen varhaiskasvatus siirtyi opetus- ja kulttuuriministeriön hallintaan. Muutos vahvisti varhaiskasvatuksen muodostumista osaksi suomalaista koulutusjärjestelmää tukien elinikäistä oppimista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Uudistuksia tehtiin myös varhaiskasvatuksen lainsäädännössä sekä sitä ohjaavissa asiakirjoissa. Vuonna 2014 julkaistiin

esiopetussuunnitelman perusteet, vuonna 2015 astui voimaan varhaiskasvatuslaki ja velvoittava varhaiskasvatussuunnitelman perusteet julkaistiin vuonna 2016. (Alila & Ukkonen-Mikkola, 2018) Hjelt (2023) nostaa esille, että suomalaisessa varhaiskasvatusinstituution kehityksessä on ollut läsnä kasvatuksen, hoidon ja opetuksen toteuttamisen kokonaisuus.

Varhaiskasvatuksen ja yrittäjyyskasvatuksen tarkastelu yhdessä on tärkeää, koska molemmat lähestymistavat tukevat lasten kehitystä monipuolisesti ja antavat heille valmiuksia tulevaisuutta varten. Yrittäjyyskasvatus varhaiskasvatuksessa voi vahvistaa lasten luovuutta, itseohjautuvuutta, ongelmanratkaisukykyä ja vastuullisuutta, jotka ovat tärkeitä taitoja niin työelämässä kuin elämässä yleisesti (Lepistö ym. 2016). Varhaiskasvatus puolestaan tarjoaa yrittäjyyskasvatukselle hyvän pohjan, sillä varhainen oppimisympäristö korostaa pedagogiikkaa, joka tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä.

Näiden kahden yhdistäminen voi luoda perustan sille, että lapset oppivat tunnistamaan omia vahvuuksiaan, tekemään valintoja ja ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan. Tämä ei tarkoita, että lapsista tulisi yrittäjiä, vaan että he oppivat arvokkaita elämäntaitoja. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2017) Yrittäjyyskasvatuksen merkitys varhaiskasvatuksessa liittyy myös siihen, että se voi tukea lasten valmiuksia kohdata tulevaisuuden yhteiskunnan haasteita ja muutoksia joustavasti ja positiivisella asenteella. Tämä tekee yrittäjyyskasvatuksesta oleellisen osan varhaiskasvatusta tukien lasten oppimispolun jatkuvuutta ja monipuolisia taitoja.

3 Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkentaa yrittäjyyskasvatus-termin määritelmää. Tämän lisäksi tutkimuksen tavoitteena on löytää konkreettisia keinoja kehittää yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksessa. Näistä lähtökohdista olen valinnut tutkimuskysymyksiksi seuraavat kysymykset:

1. Kuinka yrittäjyyskasvatus määritellään ja kuinka se liitetään varhaiskasvatukseen?
2. Millä konkreettisilla keinoilla yrittäjyyskasvatusta voidaan kehittää varhaiskasvatuksessa?

Tutkimuskysymyksiin pyritään vastaamaan teoriaohjaavan sisällönanalyysin menetelmällä. Tutkielman aineiston hankin Yes-verkoston materiaaleista, mikä koostuu kymmenestä eri maakunnan tai alueen strategiasta kehittää yrittäjyyskasvatusta Suomen varhaiskasvatuksessa sekä muissa koulutusasteissa. Tutkielman pyrkimyksenä on selkeyttää yrittäjyyskasvatuksen määritelmää, ja tätä kautta innoittamaan varhaiskasvatuksessa työskenteleviä hyödyntämään yrittäjyyskasvatusta.

4 Tutkimuksen toteuttaminen

Toteutan tutkimukseni laadullisena tutkimuksena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Seuraavassa kappaleessa esitän tutkimusmenetelmäni ja lopuksi esittelen käyttämäni aineiston sekä sen analysointiprosessin.

4.1 Tutkimusmenetelmä

Sisällönanalyysi on yksittäinen tutkimusmenetelmä, mutta myös laajempi teoreettinen viitekehys, joka voidaan integroida erilaisiin analyysikonteksteihin. Se toimii perusmenetelmänä, joka järjestelmällisesti valmistelee aineiston teoreettista käsittelyä varten. Sisällönanalyysi ei rajoitu pelkästään kvalitatiiviseen lähestymistapaan, vaan sitä voidaan soveltaa myös kvantitatiivisena analyysimenetelmänä. (Alila, 2013; Tuomi, ym., 2018)

Kvalitatiivisessa sisällönanalyysissä pyritään luomaan tiivis ja yleistetty kuvaus tarkastellusta ilmiöstä. Menetelmä auttaa järjestämään aineiston, mikä helpottaa johtopäätösten muodostamista. Kuitenkin on huomioitava, että tutkijan tekemillä johtopäätöksillä on keskeinen rooli, ja laadullista sisällönanalyysia on kritisoitu siitä, että se saattaa johtaa puutteellisiin ja liian yksinkertaistettuihin tuloksiin. (Alila, 2013; Tuomi, ym., 2018; Elo ym. 2022)

Sisällönanalyysin päävaiheita on kolme valmistelu, analysointi ja raporttivaihe (Elo ym. 2022) Laadullisessa sisältöanalyysissa on kolme päämuotoa: aineistolähtöinen, teoriaohjaava ja teorialähtöinen analyysi. Näissä muodoissa analyysiyksiköt valitaan eri periaatteiden mukaisesti, ja menetelmää voidaan soveltaa erilaisiin tutkimustilanteisiin. (Alila, 2013; Tuomi, ym., 2018)

Sisällönanalyysin voi ymmärtää kahdessa eri kontekstissa: sisällön erittelynä ja laadullisena sisältöanalyysinä. Sisällön erittelyssä tarkastellaan aineiston sisältöä kvantitatiivisesti, kun taas laadullisessa sisältöanalyysissa keskitytään sanalliseen erittelyyn ilman kvantifointia. Jälkimmäinen tarjoaa syvällisempää tietoa tutkittavasta ilmiöstä verrattuna pelkkään sisällön

erittelyyn. (Alila, 2013; Tuomi, ym., 2018) Elo ja kumppanit (2022) korostavat, että sisällönanalyysissä ydin on luokkien laatiminen. Luokkia hyödynnetään yleensä analyysin lopputuloksessa, jossa tarkastellaan tarkemmin tutkimuksen ilmiötä tai aihetta.

4.2 Aineisto

Tutkimukseni aineisto koostuu kymmenestä eri maakunnan tai alueen strategiasta, jotka on suunniteltu kehittämään yrityskasvatusta Suomen varhaiskasvatuksessa sekä muilla koulutusasteilla. Aineisto koostuu yhdeksästä sähköisenä tiedostona olevasta strategiasta ja yhdestä strategiasta, joka on saatavilla nettisivumuodossa. Sähköiset tiedostot mahdollistavat tehokkaan ja tarkasteltavan tiedon keräämisen, kun taas nettisivumuoto tarjoaa mahdollisuuden tutustua strategian interaktiivisiin osiin ja linkkeihin. Valitsin tämän aineiston, koska haluan syventyä eri alueiden lähestymistapoihin yrittäjyyskasvatuksen edistämässä ja näiden strategioiden mahdollisiin vaikutuksiin koulutusjärjestelmässä.

Aineiston käsittely aloitetaan ensin tiedostojen järjestämisellä ja tarkastelulla. Kunkin strategian keskeiset kohdat ja teemat erotellaan ja dokumentoidaan. Tämän jälkeen aineisto jaetaan luokkiin, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiä ja tavoitteita. Analyysissä käytin sisällönanalyysiä.

Tämän lähestymistavan avulla pyrin saamaan monipuolisen kuvan eri maakuntien ja alueiden yrityskasvatuksen strategioista, tukien samalla tutkimukseni tavoitetta selventää yrittäjyyskasvatuksen käsitettä varhaiskasvatuksen näkökulmasta ja löytää konkreettisia keinoja kehittää yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksessa.

4.3 Aineiston analysointi

Tutkimuksen aineistona toimi kymmenen eri maakunnan ja alueen yrittäjyyskasvatuksen strategia-asiakirjaa, jotka ovat saatavilla verkossa YES-verkoston materiaaleista. Aineisto on eritelty Liitteessä 1. YES-verkosto on Suomessa toimiva yrittäjyyskasvatuksen kehittäjäverkosto, joka koostuu eri toimijoista.

Elo ja kumppanit (2022) kuvaa ensimmäiseksi vaiheeksi analyysiyksikön valitsemisen sekä aineiston perehtymisen. Aineiston analysointi aloitettiin käymällä kaikki strategia-asiakirjat läpi silmäillen, jotta sain yleiskuvan niiden sisällöstä ja siitä, miten ne eroavat toisistaan. Tämän alustavan silmäilyn avulla pystyin hahmottamaan aineiston rakenteen sekä tunnistamaan keskeiset teemat ja painotukset. Jolloin pystyin hahmottamaan paremmin analyysiyksikön, sillä strategiat olivat toisistaan hyvin erilaisia. Osa oli hyvin visuaalisia, joissa hyödynnettiin vähän tekstiä ja toiset oli enemmän tekstipainotteisia.

Tämän jälkeen siirryin induktiiviseen analyysivaiheeseen, mikä pitää sisällään tekstikatkelmien keräämistä, pelkistämistä, koodausta, ryhmittelyä (Elo ym. 2022) Tätä vaihetta varten loin Excel-taulukkolaskentaohjelmaan jokaisesta aineistosta oman taulukon. Näihin taulukoihin aloin keräämään tekstikatkelmia, jotka käsitelivät yrittäjyyskasvatusta. Riffe ja kumppanit (2019) korostaa, että aineiston analyysin tehdessä tietokoneella parantaa tehokkuutta sekä luotettavuutta.

Analyysiyksikköinä käytettiin tekstikatkelmia. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta luokittelin aineistoa siten, että tekstikatkelmat määrittivät yrittäjyyskasvatusta. Tässä vaiheessa kävin jokaisen asiakirjan läpi uudelleen, ja keräsin kaikki tekstikatkelmat, jotka sisälsivät yrittäjyyskasvatuksen määritelmiä. Nämä tekstikatkelmat lajittelevin Excel-tilukossa tutkimuksen aiemmin määrittelemän teoreettisen viitekehyksen mukaisesti, joka sisälsi seuraavat mallit: yrittäjyyden kolme eri muotoa, yrittäjyyskasvatuksen elementit, yrittäjyyskasvatuksen roolit -malli ja yrittäjämäinen pedagogiikka. Mikäli jokin tekstikatkelma soveltui useampaan luokitteluun, sisällytin sen useampaan luokkaan.

Tämän jälkeen luokittelin erikseen seitsemäntoista tekstikatkelmaa, joissa määriteltiin yrittäjyyskasvatus varhaiskasvatuksen näkökulmasta tai liittyen varhaiskasvatukseen. Näin sain tarkemman kuvan siitä, miten varhaiskasvatus huomioidaan eri strategioissa.

Toisen tutkimuskysymyksen osalta etsin aineistosta tekstikatkelmia, joissa esitettiin konkreettisia keinoja kehittää yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksessa. Tavoitteenani oli löytää mahdollisimman käytännönläheisiä esimerkkejä, jotka olisivat suoraan sovellettavissa varhaiskasvatukseen. Tässä vaiheessa jouduin kuitenkin jättämään osan tekstikatkelmista pois, koska ne keskittyivät enemmän peruskoulun näkökulmiin kuin varhaiskasvatukseen.

Lopuksi kokosin kaikki konkreettiset keinot yhteen ja analysoin, mistä ja kuinka monesta aineistosta nämä kohdat löytyivät. Tämä vaihe auttoi minua saamaan kattavan kuvan siitä, miten eri maakunnat ja alueet pyrkivät edistämään yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksessa ja miten nämä toimet eroavat toisistaan. Aineiston luokittelu ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta sisälsi lauseita ja määritelmiä yrittäjyyskasvatuksesta, kun taas toinen tutkimuskysymys keskittyi käytännön toteutustapoihin varhaiskasvatuksessa.

5 Tutkimustulokset

Tässä osiossa esittelen tutkimuksen keskeisimmät tulokset, jotka olen saanut analysoimalla aineistoa. Tulokset antavat syvällisemmän ymmärryksen siitä, kuinka yrittäjyyskasvatus määritellään ja toteutetaan varhaiskasvatuksen kontekstissa. Analyysissä nousi esiin useita teemoja ja luokitteluja, jotka korostavat yrittäjyyskasvatuksen monimuotoisuutta ja sen merkitystä lasten kehitykselle. Tutkimustulokset osoittavat, että yrittäjyyskasvatuksen painopiste on enemmän taitojen ja asenteiden kehittämisessä kuin varsinaisen yritystoiminnan opettamisessa, mikä heijastaa varhaiskasvatuksen tavoitteita kokonaisvaltaisesta lapsen kehityksestä.

Seuraavassa käsittelen yksityiskohtaisesti yrittäjyyskasvatuksen määritelmiä ja niiden erilaisia ilmentymiä aineistossa. Hyödynnän analyysissäni havaintoja siitä, kuinka monta kertaa kuhunkin luokkaan kuuluva määritelmä tai käsite mainitaan aineistossani.

5.1 Yrittäjyyskasvatuksen määritelmä

Tutkimukseni aineistossa yrittäjyyskasvatuksen käsite määriteltiin kaikissa aineistoissa. Käsitteen luokittelussa koko aineistossa nousivat selkeästi esille yrittäjyyskasvatuksen elementit ja yrittäjämäinen pedagogiikka.

Koko aineistossa korostuivat yhtä paljon seuraavat neljä määritelmäluokkaa: yrittäjyyden kolme eri muotoa, yrittäjämäinen pedagogiikka, yrittäjyyskasvatuksen roolit -malli sekä yrittäjyyskasvatuksen elementit. Näistä yrittäjyyskasvatuksen elementit, yrittäjyyskasvatuksen roolit -malli, yrittäjämäinen pedagogiikka ja yrittäjyyden kolme eri muotoa esiintyivät aineistossa kuitenkin vähiten.

Tulokset osoittavat, että yrittäjyyskasvatuksen määritelmissä korostuvat erityisesti yrittäjyyskasvatuksen elementit ja yrittäjämäinen pedagogiikka. Tämä viittaa siihen, että varhaiskasvatuksessa pyritään erityisesti kehittämään lasten yrittäjämäisiä taitoja ja asenteita,

kuten luovuutta, ongelmanratkaisukykyä, aloitteellisuutta ja yhteistyötaitoja. Nämä taidot ovat olennaisia lapsen kokonaisvaltaiselle kasvulle ja kehitykselle, ja ne voivat tukea lapsia sekä nykyisessä oppimisympäristössä että tulevassa elämässä.

Erityisesti yrittäjämäisen pedagogiikan painotus varhaiskasvatuksessa voi tarkoittaa sitä, että opettajat ja kasvattajat joutuvat jatkuvasti kehittämään uusia tapoja aktivoida lapsia, rohkaista heitä kokeilemaan uusia asioita ja ratkaisemaan ongelmia itsenäisesti. Tämä lähestymistapa vaatii opetushenkilöstöltä laaja-alaista osaamista ja kykyä mukauttaa opetusta niin, että se tukee jokaisen lapsen yksilöllistä kehitystä.

Kaiken kaikkiaan tulokset osoittavat, että varhaiskasvatuksessa yrittäjyyskasvatuksella on selkeä tavoite: tukea lapsia kehittämään taitoja, jotka ovat hyödyllisiä koko elämän ajan. Tämä ei ainoastaan valmista lapsia tuleviin koulutuspolkuihin, vaan myös auttaa heitä kasvamaan itsevarmoiksi, luoviksi ja yhteistyökykyisiksi yksilöiksi, jotka voivat menestyä monenlaisissa tilanteissa.

5.1.1 Yrittäjyyskasvatus määritelmä varhaiskasvatuksen näkökulmasta

Tutkimukseni aineistoanalyysissä kävi ilmi, että yrittäjyyskasvatusta määriteltiin aineistossa varhaiskasvatuksen näkökulmasta seitsemäntoista kertaa. Kymmenestä aineistosta kahdeksassa esitettiin yrittäjyyskasvatuksen määritelmiä varhaiskasvatuksen kontekstissa. Tämä huomattava esiintyvyys osoittaa, että yrittäjyyskasvatus nähdään yhä tärkeämpänä osana varhaiskasvatusta, mikä heijastaa sen kasvavaa merkitystä pedagogisessa keskustelussa ja käytännössä.

Analyysin perusteella voidaan havaita, että yrittäjyyskasvatus on vakiintumassa osaksi varhaiskasvatuksen toimintaa. Käsitteiden esiintyminen useissa aineistoissa viittaa siihen, että varhaiskasvatuksessa pyritään yhä selkeämmin jäsentämään ja integroimaan

yrittäjyyskasvatuksen roolia. Tämä viittaa tarpeeseen kehittää selkeitä ja tehokkaita menetelmiä, joilla yrittäjyyskasvatus voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksessa, ottaen huomioon lasten kehitysvaiheet ja oppimistarpeet.

Tulokset osoittavat, että yrittäjyyskasvatuksen painopiste varhaiskasvatuksessa on ennen kaikkea yrittäjämäisten taitojen ja asenteiden kehittämisessä, eikä niinkään perinteiseksi mielletyssä yrityksen hallinnoinnissa. Näin ollen yrittäjyyskasvatuksen merkitys varhaiskasvatuksessa korostuu yhä enemmän, mikä asettaa vaatimuksia opetushenkilöstön osaamisen kehittämiseksi ja pedagogisten menetelmien monipuolistamiselle. Yrittäjyyskasvatuksen avulla lapsille voidaan opettaa tärkeitä elämähallintataitoja, kuten luovuutta, itseluottamusta, yhteistyökykyä ja ongelmanratkaisua – taitoja, jotka ovat arvokkaita paitsi tulevan yrittäjyyden kannalta, myös laajasti kaikilla elämäntilanteilla.

Taulukko 1.

Luokat	Määrä
yrittäjyyskasvatuksen elementit ja yrittäjämäinen pedagogiikka	10
yrittäjyyden kolme eri muotoa	3
yrittäjyyskasvatuksen elementit	3
yrittäjämäinen pedagogiikka	1
yrittäjyyskasvatuksen roolit- malli	0

Taulukosta 1 käy ilmi, kuinka nämä määritelmät ovat jakautuneet eri luokituksiin. Tämän lisäksi taulukosta 1 käy ilmi, kuinka monessa aineistotekstissä käsitteet on määritelty. Määritelmät jakautuivat eri luokituksiin seuraavasti: yrittäjyyskasvatuksen elementit ja yrittäjämäinen pedagogiikka määriteltiin kymmenessä aineistotekstissä, yrittäjyyden kolme eri muotoa määriteltiin kolmessa aineistotekstissä, yrittäjyyskasvatuksen elementit määriteltiin kolmessa aineistotekstissä ja yrittäjämäinen pedagogiikka. (Taulukko 1).

Lisäksi taulukosta 1 käy ilmi, ettei yrittäjyyden roolit -malli noussut esille varhaiskasvatuksen määritelmässä. Tämä korostaa sitä, että varhaiskasvatuksessa ei keskitytä valmistamaan lapsia suoraan yrittäjyyteen, vaan pikemminkin heidän yrittäjämäisten valmiuksiensa kehittämiseen.

Tämä lähestymistapa on lapsilähtöinen ja tukee heidän kehitystään niin, että heistä kasvaa itsevarmoja ja kyvykkäitä yksilöitä, jotka osaavat tehdä aloitteita, työskennellä yhdessä muiden kanssa ja ratkaista ongelmia luovasti.

Aineiston perusteella voidaan päätellä, että varhaiskasvatuksessa korostetaan yrittäjyyskasvatuksen kautta lapsille hyödyllisten taitojen ja asenteiden kehittämistä, eikä niinkään yrityksen hallinnoinnin taitoja. Tämä painotus on varsin järkevä varhaiskasvatuksen kontekstissa, sillä pienille lapsille on tärkeämpää oppia yleisiä elämönhallintataitoja, kuten luovuutta, ongelmanratkaisua, yhteistyötä ja itseluottamusta. Nämä taidot ja asenteet voivat myöhemmin toimia pohjana varsinaiselle yrittäjyydelle, mutta ovat myös arvokkaita laajemmin kaikilla elämänaueilla.

Näiden taitojen kehittäminen varhaisessa vaiheessa voi olla ratkaisevaa lapsen tulevaisuuden kannalta. Yrittäjämäinen ajattelu ei ainoastaan auta lapsia menestymään mahdollisessa tulevassa yrittäjyydessä, vaan se myös tukee heitä kohtaamaan ja voittamaan erilaisia haasteita elämässä. Varhaiskasvatuksessa panostaminen näiden taitojen kehittämiseen voi siis tarjota lapsille vahvan pohjan, jonka varaan rakentaa koko elämän mittaisia oppimis- ja kehityspolkuja.

5.1.2 Yrittäjyyskasvatuksen elementit ja yrittäjämäinen pedagogiikka

Tutkimustuloksissa korostuivat eniten yrittäjyyskasvatuksen elementit ja yrittäjämäinen pedagogiikka. Tämä osoittaa, että yrittäjyyskasvatuksen ydin varhaiskasvatuksessa on juuri yrittäjämäisten ominaisuuksien ja taitojen harjoittelu. Nostan aineistoesimerkeissä esiin yrittäjämäistä pedagogiikkaa ja tapaa oppia lasten kanssa varhaiskasvatuksessa.

Aineistoesimerkki 1

"Varhaiskasvatuksessa yrittäjyyskasvatus ei tarkoita vain taloudellista yrittäjyyttä, vaan se voi sisältää myös sosiaalista yrittäjyyttä, yhteisöllisyyttä ja kestäväää kehitystä. On tärkeää, että lapset oppivat yrittäjämäistä ajattelua ja asennetta, jotka voivat auttaa heitä menestymään tulevaisuuden työelämässä ja elämässä yleensäkin." (Aineisto 8)

Aineistoesimerkki 2

”Varhaiskasvatuksessa lapsia rohkaistaan luottamaan omiin kykyihinsä ja ratkaisemaan haasteita erilaisissa tilanteissa yrittäjyyskasvatuksen hengen mukaisesti. Tavoitteena on luoda vuorovaikutteinen ja kannustava ilmapiiri, jossa erehtyminen on turvallista. Yrittäjyyskasvatuksen avulla rohkaistaan lapsia löytämään oppimisen ilo.”
(Aineisto 10)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2022) korostavat, että oppimismenetelmien valinta perustuu lasten ikään, tarpeisiin, kykyihin ja kiinnostuksen kohteisiin. Tämä tarkoittaa, että yrittäjyyskasvatuksessa käytetyt menetelmät on suunniteltu tukemaan lasten luonnollista uteliaisuutta ja halua oppia, samalla kun ne vahvistavat heidän kykyään osallistua ja vaikuttaa omaan oppimiseensa. Lapsen näkökulmasta tämä on erityisen merkittävää, sillä se antaa heille mahdollisuuden kokea osallisuutta ja vaikuttaa omaan oppimispolkuunsa. Tämä osallistava lähestymistapa ei ainoastaan lisää lapsen motivaatiota oppia, vaan myös vahvistaa heidän kokemustaan siitä, että heidän ideoillaan ja panoksellaan on merkitystä.

5.1.3 Yrittäjyyden kolme eri muotoa

Yrittäjyyden kolme eri muotoa nousi aineistoista kolme kertaa esille varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Kaikki maininnat tulivat kolmesta eri aineistosta, joissa kaikissa nousi esiin sama sisältö kuin alapuolella olevassa aineistoesimerkissä. Tämä aineistoesimerkki nostaa esille yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet 0–6-vuotiailla yrittäjyyden kolmen eri muodon avulla.

Aineistoesimerkki 3

*”0–6 v Omaehtoinen yrittäjyys: Positiivinen ja utelias asenne elämään,
Sisäinen yrittäjyys: yhdessä tekeminen ja leikkimisen riemu,
Ulkoinen yrittäjyys: tavoitteellinen leikki”* (Aineistot 2, 5 ja 7)

Näiden havaintojen perusteella voidaan päätellä, että yrittäjyyskasvatuksen kolme eri muotoa tarjoavat monipuolisia keinoja tukea lasten kehitystä varhaiskasvatuksessa. Ne auttavat rakentamaan perustaa, joka tukee lapsen aloitteellisuutta, luovuutta ja yhteistyötaitoja. Tämä monimuotoinen lähestymistapa korostaa yrittäjyyskasvatuksen merkitystä ja potentiaalia varhaiskasvatuksessa, tarjoten monipuolisia tapoja kehittää lasten taitoja ja asenteita.

Tutkimuksen tuloksista ilmeni, että yrittäjyyskasvatuksen kolme eri muotoa – omaehtoinen, sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys – ovat keskeisiä elementtejä varhaiskasvatuksen tavoitteiden saavuttamisessa. Yrittäjyyden kolmen eri muodon avulla voidaan monipuolisesti tukea lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja valmentaa heitä tulevaisuuden haasteisiin.

Yrittäjyyden kolme eri muodon monimuotoisuus korostaa yrittäjyyskasvatuksen potentiaalia varhaiskasvatuksessa. Tämä lähestymistapa ei pelkästään tue lasten kokonaisvaltaista kehitystä, vaan myös valmistaa heitä kohtaamaan tulevaisuuden haasteet. Yrittäjyyskasvatuksen kautta lapset oppivat arvokkaita elämänhallintataitoja, jotka voivat toimia perustana elinikäiselle oppimiselle ja menestykselle kaikilla elämänalueilla. Tämän seurauksena lasten on mahdollista kasvaa taitaviksi, itsevarmoiksi ja yhteistyökykyisiksi yksilöiksi, jotka ovat valmiita tarttumaan mahdollisuuksiin ja kohtaamaan haasteet luottavaisesti.

5.1.4 Yrittäjyyskasvatuksen elementit

Tutkimustuloksissa yrittäjyyskasvatuksen elementit nousivat esiin kolmesti liitettynä varhaiskasvatukseen, ja nämä määritelmät olivat peräisin samasta aineistosta. Aineistoesimerkki havainnollistaa, että yrittäjyyskasvatuksen elementit korostavat ympäristöä, jossa oppiminen tapahtuu, ja sen vaikutusta lapsen, eli tulevan yrittäjän, kehitykseen.

Aineistoesimerkki 4

”Yrittäjyyskasvatus varhaiskasvatuksessa on tärkeää, koska se auttaa lapsia kehittämään tärkeitä taitoja ja asenteita, jotka ovat hyödyksi yrittäjyydessä, yrittäjämäisessä toiminnassa ja muissakin elämänalueilla menestymisessä”
(Aineisto 8)

Näiden havaintojen perusteella voidaan päätellä, että yrittäjyyskasvatuksen elementtien korostaminen varhaiskasvatuksessa tarjoaa lapsille monipuolisia oppimismahdollisuuksia, jotka tukevat heidän kokonaisvaltaista kehitystään. Tämä lähestymistapa ei pelkästään valmista lapsia mahdolliseen tulevaan yrittäjyyteen, vaan myös kehittää heidän kykyjään ja asenteitaan, jotka ovat olennaisia menestykselle kaikilla elämänalueilla.

Yrittäjyyskasvatuksen elementtien keskeinen merkitys varhaiskasvatuksessa korostuu erityisesti siinä, miten ne luovat lapsille ympäristön, jossa he voivat oppia luovuutta, itseluottamusta ja ongelmanratkaisukykyä. Näiden taitojen kehittäminen jo varhaisessa vaiheessa tukee lapsen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen rakentumista, mikä puolestaan auttaa heitä kohtaamaan elämän haasteet itsevarmasti ja joustavasti.

Lisäksi tämä lähestymistapa edistää lasten kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa, rohkaisten heitä näkemään itsensä osana yhteisöä. Varhaiskasvatuksen yrittäjyyskasvatus voi näin luoda perustan elinikäiselle oppimiselle ja yhteiskunnalliselle osallisuudelle, mikä on erityisen tärkeää lasten tulevaisuuden näkymien kannalta.

Kun nämä elementit otetaan huomioon varhaiskasvatuksessa, ne tarjoavat lapsille mahdollisuuden kasvaa yksilöiksi, joilla on valmiudet ja halu kehittää omia taitojaan ja olla aktiivisia toimijoita niin omassa elämässään kuin laajemmin yhteiskunnassa. Tällainen lähestymistapa korostaa varhaiskasvatuksen roolia paitsi lapsen hyvinvoinnin tukemisessa, myös heidän tulevaisuuden mahdollisuuksiensa laajentamisessa.

5.1.5 Yrittäjämäinen pedagogiikka

Yrittäjämäinen pedagogiikka nousi esille vain kerran aineistosta omana määrittelyllään ilman yrittäjyyskasvatuksen elementtejä. Tähän voi vaikuttaa se, että yrittäjämäinen oppiminen on myös osa yrittäjyyskasvatuksen elementtejä. Aineistoesimerkistä nousee esille yrittäjämäisen pedagogiikan oppimismenetelmät, joiden tavoitteena on se, että lapsi oppii taitoja ja asenteita.

Aineistoesimerkki 5

”Yrittäjyyskasvatuksessa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä ja toimintoja, kuten leikkejä, tarinoita, draamaa, askartelua ja erilaisia projekteja, joiden avulla lapset voivat oppia yrittäjämäisiä taitoja ja asenteita.” (Aineisto 8)

Vaikka yrittäjämäinen pedagogiikka esiintyy aineistossa vain kerran itsenäisenä määritelmänä, sen merkitys varhaiskasvatuksessa on kiistaton. Yrittäjämäisen oppimisen menetelmät tarjoavat lapsille konkreettisia ja monipuolisia tapoja kehittää taitoja, jotka ovat arvokkaita paitsi yrittäjyyden, myös laajemman elämänhallinnan ja sosiaalisen kyvykkyyden näkökulmasta.

Leikkien ja tarinoiden kautta lapset pääsevät kokeilemaan ja harjoittelemaan luovaa ajattelua, ongelmanratkaisua ja yhteistyötä, mikä puolestaan vahvistaa heidän itseluottamustaan ja kykyään kohdata uusia haasteita. Draaman ja askartelun kaltaiset toiminnat edistävät lapsen kykyä ilmaista itseään ja kehittää sosiaalisia taitojaan, mikä luo pohjaa vahvalle itsetunnolle ja sosiaaliselle vuorovaikutukselle. Erilaiset projektit antavat lapsille mahdollisuuden työskennellä yhdessä muiden kanssa, oppia suunnittelua ja toteuttamista, sekä nauttia onnistumisen kokemuksista, jotka ovat tärkeitä lapsen itsenäisyyden ja vastuuntunnon kehittymiselle.

Yrittäjämäinen pedagogiikka ei siis ainoastaan valmista lapsia mahdolliseen tulevaan yrittäjyyteen, vaan se myös tukee heidän kokonaisvaltaista kehitystään varhaislapsuudessa. Näiden oppimismenetelmien kautta lapsille annetaan työkaluja, jotka auttavat heitä navigoimaan tulevaisuudessa odottavia haasteita sekä elämässä että työelämässä. Yrittäjämäinen pedagogiikka voi näin ollen olla yksi varhaiskasvatuksen keskeisistä keinoista, jolla lapset kasvatetaan itsenäisiksi, luoviksi ja yhteisöllisiksi toimijoiksi, jotka pystyvät ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan ja elämästään.

5.2 Yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen keinoja varhaiskasvatuksessa

Aineistosta löytyi seitsemän konkreettista keinoa kehittää yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksessa (Taulukko 2). Taulukosta 2 käy myös ilmi, että viidessä aineistossa ei esitetty lainkaan konkreettisia keinoja yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseksi. Tutkimuksessa käytettiin kymmentä eri aineistoa, joten puolet aineistoista ei sisältänyt yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen keinoja varhaiskasvatukseen. Tämä viittaa siihen, että yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen varhaiskasvatuksessa on vielä suhteellisen vähäistä tai sitä ei ole käsitelty yhtä laajasti kuin muilla koulutusasteilla.

Taulukko 2.

Yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen konkreettiset keinot varhaiskasvatuksessa	Lukumääräiset maininnat aineistoissa
Projektit ja Teemaviikot	10
Yrittäjyyskasvatuksen vuosikello	8
Yrittäjämäisten ominaisuuksien kehittäminen	6
Konkreettisia keinoja ei ollut	5
Leikki	5
Huoltajien sitouttaminen mukaan yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen	4
Yhteistyö eri tahojen kanssa	4
Täydennyskoulutus kasvattajille	3
Varhaiskasvatuksen konkreettiset keinot olivat samat kuin perusasteen	1

Neljässä aineistossa yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen alkoi perusasteesta, joista yhdessä puhuttiin kouluista ja oppilaitoksista. Yhdessä aineistossa yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen alkoi toiselta asteelta. Lisäksi yhdessä aineistossa esitetyt konkreettiset keinot olivat samat kuin

perusasteella, mutta näissä korostuivat enemmän perusasteen, kuin varhaiskasvatuksen näkökulma. Tämä kertoo siitä, että vaikka yrittäjyyskasvatus on tunnustettu tärkeäksi, sen kehittäminen varhaiskasvatuksen tasolla on vielä vähäistä tai sitä ei ole käsitelty yhtä laajasti kuin muilla koulutusasteilla.

Asetelma on ajatuksia herättävä, erityisesti lasten näkökulmasta. Vaikka yrittäjyyskasvatus on tunnustettu tärkeäksi koko koulutusjärjestelmässä, sen kehittäminen varhaiskasvatuksen tasolla on jäänyt toistaiseksi vähäiselle huomiolle. Tämä on erityisen huolestuttavaa, koska varhaislapsuus on ratkaiseva vaihe, jolloin perustavanlaatuiset taidot ja asenteet alkavat muotoutua. Jos yrittäjyyskasvatuksen kehittämistä ei aloiteta jo tässä vaiheessa, menetetään arvokkaita mahdollisuuksia vaikuttaa lasten asenteisiin, itsetuntoon ja kykyyn kohdata tulevaisuuden haasteita.

5.2.1 Projektit ja Teemaviikot

Projektit ja teemaviikot esiintyivät aineistoissa yhteensä kymmenen kertaa konkreettisina keinoina kehittää yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksessa (Taulukko 2). Nämä menetelmät nousivat esiin neljässä eri aineistossa.

Aineistoesimerkki 6

”Tekemällä ja kokemalla oppimisen lisääminen projekteissa” (Aineisto 1)

Aineistoesimerkki 7

”Pikkukonsultit: lasten oman palvelukonseptin hyödyntäminen. Pikkukonsulteissa lapset päästetään ideoimaan alueen yritysten palveluita heidän näkökulmastaan. Esim. miten paikallisesta ruokakaupasta saisi lapsille viihtyisämmän.” (Aineisto 6)

Projektien ja teemaviikkojen käyttö yrittäjyyskasvatuksessa korostaa yrittäjämäisen pedagogiikan opetusmenetelmiä, joissa lapsista tulee aktiivisia toimijoita omassa oppimisprosessissaan. Nämä menetelmät tarjoavat konkreettisia ja osallistavia tapoja yhdistää yrittäjyyskasvatus varhaiskasvatukseen, tuoden oppimisen lähemmäksi lasten arkea ja kiinnostuksen kohteita. Projektioppiminen on lähestymistapa, joka mahdollistaa lasten oman luovuuden ja mielenkiinnon kohteiden hyödyntämisen, samalla eheyttäen yrittäjyyskasvatuksen tavoitteita.

Lasten näkökulmasta projektit ja teemaviikot voivat muuttaa oppimisen hauskaksi ja merkitykselliseksi. Esimerkiksi "Pikkukonsultit" -projektin kaltaiset hankkeet eivät ainoastaan innosta lapsia, vaan myös antavat heille mahdollisuuden nähdä, miten heidän ajatuksensa ja ideansa voivat vaikuttaa ympäröivään maailmaan. Tällaiset kokemukset voivat sytyttää lapsissa innon oppimiseen ja kannustaa heitä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan ja myöhemmin elämästään.

5.2.2 Yrittäjyyskasvatuksen vuosikello

Taulukosta 1 käy ilmi, että yrittäjyyskasvatuksen vuosikello esiintyi aineistoissa eniten, vaikka vuosikelloa käsiteltiin vain yhdessä aineistossa. Vuosikello mainittiin tässä aineistossa yhteensä kahdeksan kertaa konkreettisenä keinona kehittää yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksessa.

Aineistoesimerkki 8

"2. Loka-, marras- ja joulukuu

-Toteutetaan syksyllä aloitettua projektia/oppimiskokonaisuutta

-Vieraiden/vierailuihin valmistautuminen ja toteutus

- Suunnitellaan keväälle yrittäjyyskasvatuksellisia toimintoja

- Kansallinen/kansainvälinen epäonnistumisen päivä 13.10.

-Kansainvälinen yrittäjyysviikko vk 46/47" (Aineisto 8)

Yrittäjyyskasvatuksen vuosikello sisälsi neljä eri vaihetta: kartoitus, strategian kehittäminen, toimintasuunnitelman laadinta, sekä toteutus ja arviointi. Kartoituksessa tarkoituksena on kartoittaa yrittäjyyskasvatuksen nykytilanne varhaiskasvatuksen yksikössä ja löytää kehittämistavoitteet vuodelle. Strategian kehittämisvaiheen tarkoituksena on määritellä kartoitusvaiheen jälkeen konkreettiset tavoitteet ja toimenpiteet ja aikataulu tavoitteisiin pääsemiseksi. Toimintasuunnitelman laadinnan vaiheessa tarkoituksena on itse yrittäjyyskasvatuksen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa eri tavoilla muun muassa roolileikit ja teatteri. Toteutus ja arvioinnin vaiheessa on tarkoituksena käydä läpi toimintasuunnitelman toteutusta ja arvioida sitä sekä kehittää ensi kaudelle uutta toimintasuunnitelmaa yhdessä lapsiryhmän kanssa.

Yrittäjyyskasvatuksen vuosikello tarjoaa työkalun, jolla yrittäjyyskasvatus voidaan integroida systemaattisesti ja jatkuvasti kehittyvällä tavalla varhaiskasvatuksen arkeen. Tämä lähestymistapa mahdollistaa pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen työn, jossa yrittäjyyskasvatuksen teemat tulevat osaksi lasten jokapäiväistä oppimista ja elämää.

Vuosikello tarjoaa konkreettisen rakenteen, joka auttaa varmistamaan, että yrittäjyyskasvatus ei jää irralliseksi osaksi varhaiskasvatusta, vaan sulautuu luontevasti osaksi muuta toimintaa. Lasten näkökulmasta vuosikellon vaiheittainen lähestymistapa tarjoaa selkeän ja ennustettavan rakenteen, jossa oppiminen on jatkuvaa ja vaiheittain etenevää. Tämä auttaa lapsia hahmottamaan oppimisen prosessina, jossa he itse voivat aktiivisesti osallistua ja vaikuttaa. Esimerkiksi "epäonnistumisen päivä" ja "yrittäjyysviikko" ovat konkreettisia tapahtumia, jotka tekevät abstrakteista yrittäjyyskasvatuksen käsitteistä konkreettisempia ja lapsille ymmärrettäviä.

Vaikka vuosikello esiintyi vain yhdessä aineistossa, sen toistuva mainitseminen ja käyttökelpoisuus tässä yhteydessä viittaavat siihen, että se voi olla erittäin hyödyllinen työkalu varhaiskasvatuksessa. Vuosikellon avulla voidaan luoda systemaattinen ja suunnitelmallinen tapa kehittää yrittäjyyskasvatusta, mutta sen laajempaa käyttöä ja soveltuvuutta olisi syytä tutkia lisää. Yksittäisen aineiston esiintuoma vuosikello voi hyvinkin tarjota mallin, jota

voidaan hyödyntää laajemmin, mutta sen käyttökelpoisuutta ja tehokkuutta on tarpeen arvioida laajemman aineiston pohjalta.

5.2.3 Yrittäjämäisten ominaisuuksien kehittäminen

Yrittäjämäisten ominaisuuksien kehittäminen esiintyi aineistossa kuusi kertaa (Taulukko 2). Nämä maininnat tulivat esiin kahdessa eri aineistossa. Yrittäjämäisten ominaisuuksien kehittämisessä korostui lasten tukeminen löytämään omat vahvuutensa ja kehittämään yrittäjämäisiä taitoja. Tämä sisälsi muun muassa lasten itsetuntemuksen tukemisen, rohkaisun kokeilla uusia asioita sekä tuen oman osaamisen kehittämiseksi.

Aineistoesimerkki 9

”Koulussa ja yrittäjyyskasvatuksen toimintaympäristössä:

- *tuetaan ja rohkaistaan oppijaa tekemään omia kokeiluja*
- *ruokitaan oppijan uteliaisuutta tarjoamalla erilaisia tilaisuuksia ja mahdollisuuksia, joihin tarttua*
- *harjoitellaan säännöllistä reflektointia*
- *vahvistetaan oppijan minäpystyvyyttä positiivisella, sallivalla ja kannustavalla ilmapiirillä”* (Aineisto 6)

Aineistoesimerkistä käy ilmi, miten yrittäjämäisiä ominaisuuksia voidaan kasvattajan avulla harjoitella ja kehittää eteenpäin. Yrittäjämäisten ominaisuuksien kehittäminen on erityisen merkittävää varhaiskasvatuksessa, sillä se edistää lasten itseluottamusta, ongelmanratkaisukykyä ja itsenäisyyttä. Näiden taitojen vahvistaminen varhaisessa vaiheessa auttaa luomaan lapsille vahvan perustan myöhemmälle oppimiselle ja elämänhallinnalle.

5.2.4 Leikki

Taulukosta 2 käy ilmi, että leikki esiintyi viisi kertaa konkreettisena keinona kehittää yrittäjäyyskasvatusta varhaiskasvatuksessa. Leikki nousi esille kahdessa eri aineistossa. Leikistä konkreettisena keinona nousi aineistoista esille roolileikit ja leikinomaiset oppimisaktiviteetit.

Aineistoesimerkki 10

”Tavoitteelliset kauppa- ja muut ammattileikit. Tutustutaan työhön ja yhteiskuntaan leikin varjolla ja harjoitellaan tehtäviä erilaisia rooleja kokeilemalla (esim. asiakas - myyjä).” (Aineisto 6)

Aineistoesimerkki 11

”Tarkkailija/havainnoija

Leikin tavoite: Kehittää lapsen ymmärrystä ympäröivästä maailmasta ja opettaa havainnoimaan ympäristöä. Huoneessa, jossa olet lapsen tai lasten kanssa, valitse jokin esine huoneesta. Kuvaile jollakin tapaa tarkkailemaasi esinettä esimerkiksi ”Minä katselen jotain sinistä esinettä”. Oikein arvannut pääsee seuraavaksi tarkkailijaksi. Jos lapsia on monta, voivat he vuorotella arvauksissaan. Leikin kestoa riippuu ohjaajan esivalmistelusta aina 5 minuutista 30 minuuttiin. Leikkiä voi toteuttaa niin sisätiloissa kuin ulkotiloissa. Retkellä voi lapsia hoksauttaa katsomaan ja tutustumaan tarkemmin joihinkin yksityiskohtiin” (Aineisto 8)

Leikki on merkittävä osa varhaiskasvatusta, ja se korostuu erityisesti yrittäjäyyskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa (Opetushallitus 2022) leikin keskeinen merkitys lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille on selvästi määritelty. Leikin avulla lapset eivät vain kehitä taitojaan ja omaksu uutta tietoa, vaan he myös kokevat iloa ja onnistumisen tunnetta omasta toiminnastaan. Tämä leikin itseisarvo, yhdessä sen pedagogisen merkityksen kanssa, tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia (Opetushallitus 2022).

Leikki tarjoaa erityisen tehokkaan ja luontevan tavan integroida yrittäjäyyskasvatusta varhaiskasvatukseen. Roolileikit, kuten kauppa- ja ammattileikit, antavat lapsille

mahdollisuuden kokea ja harjoitella erilaisia yrittäjämäisiä rooleja ja tilanteita leikin kautta. Näin lapset oppivat ymmärtämään yhteiskunnan toimintoja ja kehittämään sosiaalisia taitojaan käytännön kokemusten avulla.

Leikinomaiset oppimisaktiviteetit, kuten tarkkailija-havainnoija-leikit, tarjoavat lapsille mahdollisuuden kehittää havaintokykyään ja tutkia ympäristöään vuorovaikutteisesti. Tällaiset leikit tukevat lasten kykyä tarkkailla, arvioida ja reagoida ympäristöönsä, mikä on tärkeää myös yrittäjämäisten taitojen kehittämisessä.

5.2.5 Huoltajien sitouttaminen mukaan yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen

Huoltajien sitouttaminen mukaan yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa esiintyi yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen konkreettisissa keinoissa neljä kertaa, kuten Taulukko 2 osoittaa. Kaikki neljä mainintaa sisältyivät eri aineistoihin.

Aineistoesimerkki 12

”Lasten vanhempien työelämäosaaminen voidaan tuoda osaksi yrittäjyyskasvatustyötä tiivistämällä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä.” (Aineisto 9)

Huoltajien aktiivinen osallistuminen yrittäjyyskasvatukseen ei ole vain hyödyllistä, vaan se on ratkaisevan tärkeää varhaiskasvatuksessa. Kodin ja oppilaitoksen välinen yhteistyö luo lapsille mahdollisuuden tutustua käytännön työelämätaitoihin ja nähdä erilaisia ammatteja konkreettisessa ympäristössä. Tämä yhteistyö voi rikastuttaa lasten oppimiskokemuksia ja laajentaa heidän käsitystään työelämästä ja yrittäjyydestä.

Huoltajien osallistaminen yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen vahvistaa kodin ja varhaiskasvatuksen välistä yhteisöllisyyden tunnetta. Tämä monipuolistaa lasten oppimiskokemuksia sekä luo lapsille arvokkaita roolimalleja ja konkreettisia esimerkkejä, jotka voivat innostaa heitä yrittäjämäiseen ajatteluun ja toimintaan.

5.2.6 Yhteistyö eri tahojen kanssa

Taulukosta 2 voidaan nähdä, että yhteistyö eri tahojen kanssa esiintyi aineistossa neljä kertaa. Nämä löytyivät kolmesta eri aineistoista. Eri tahojen yhteistyöllä tarkoitettiin aineisto esimerkin lisäksi oppilaitosten välistä yhteistyön lisäämistä, eri yhteisöjen ja yritysten kanssa tehtävää yhteistyötä, yritysvierailuja.

Aineistoesimerkki 13

”Toiminnalliset kerhot, joita voidaan järjestää yhteistyössä paikallisten yritysten ja järjestöjen kanssa.” (Aineisto 6)

Yhteistyö eri tahojen kanssa on keskeinen osa yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksessa. Tämä lähestymistapa tarjoaa lapsille mahdollisuuden oppia kokemuksen kautta, tuoden heidät suoraan kosketuksiin työelämän ja eri ammatteihin liittyvien käytännön esimerkkien kanssa. Esimerkiksi toiminnalliset kerhot, joissa paikalliset yritykset ja järjestöt ovat mukana, tarjoavat lapsille käytännönläheistä oppimista ja auttavat heitä ymmärtämään yrittäjyyden ja työelämän monimuotoisuutta.

Yhteistyö eri tahojen kanssa ei vain rikastuta lasten oppimiskokemuksia, vaan myös vahvistaa varhaiskasvatuksen ja ympäröivän yhteisön välistä vuorovaikutusta. Paikallisyhteisön osallistaminen yrittäjyyskasvatukseen edistää yhteisön kehitystä ja luo lapsille arvokkaita kontakteja, jotka voivat inspiroida heitä ja avata uusia näkökulmia. Yritysvierailut ja yhteiset projektit tarjoavat konkreettisia esimerkkejä ja roolimalleja, jotka tukevat lasten yrittäjyysvalmiuksien kehittämistä ja valmistavat heitä tulevaisuuden haasteisiin.

5.2.7 Täydennyskoulutus kasvattajille

Taulukosta 2 ilmenee, että täydennyskoulutus kasvattajille esiintyi aineistoissa kolmesti, kahdessa eri aineistossa. Aineistoissa korostuu kasvattajien täydennyskoulutuksen merkitys yrittäjyyskasvatuksen kannalta sekä johtajien rooli resursoitaessa riittävästi täydennyskoulutuksia.

Aineistoesimerkki 14

”Tunnistetaan jo tehty työ yrittäjyyskasvatuksen parissa ja vahvistetaan opetushenkilöstön yrittäjyyskasvatusosaamista täydennyskoulutuksen ja verkostotoiminnan kautta.” (Aineisto 10)

Kasvattajien täydennyskoulutus yrittäjyyskasvatukseen on olennainen osa varhaiskasvatuksen kehittämistä. Se tarjoaa opetushenkilöstölle ajankohtaista tietoa ja uusia menetelmiä yrittäjyyskasvatuksen integroimiseksi päivittäiseen toimintaan. Tällaiset koulutukset varmistavat, että kasvattajilla on tarvittavat taidot ja tietämys, jotta he voivat tehokkaasti edistää yrittäjämäisten taitojen ja asenteiden kehittymistä lapsissa.

Vaikka täydennyskoulutus esiintyi aineistossa vain kolme kertaa, tulokset korostavat sen merkitystä yrittäjyyskasvatuksen kehittämisessä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi johtajien aktiivinen tuki täydennyskoulutukseen ja resurssien riittävä varmistaminen ovat ratkaisevassa roolissa. Johtajien rooli ei rajoitu vain resurssien tarjoamiseen, vaan se ulottuu myös kasvattajien motivoimiseen ja koulutuksen integroimiseen osaksi päivittäistä toimintaa. Tällöin luodaan kokonaisvaltainen tuki, joka mahdollistaa tehokkaan yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisen.

5.2.8 Konkreettisten keinojen merkitys varhaiskasvatuksessa

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että yrittäjyyskasvatuksen hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa on vielä vähäistä. Tästä huolimatta aineistosta löytyi useita konkreettisia keinoja kehittää yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksessa. Kappaleessa 5.2 käsitellyistä tutkimustuloksista voidaan tunnistaa yhtäläisyyksiä kolmeen keskeiseen yrittäjyyskasvatuksen osa-alueeseen: oma-aloitteisuus, elämönhallintataidot ja osallisuus.

Oma-aloitteisuuden kehittäminen on yksi yrittäjyyskasvatuksen keskeisistä tavoitteista. Leikki toimii tehokkaana välineenä lasten oma-aloitteisuuden ja itsenäisen toiminnan tukemisessa, sillä se antaa lapsille mahdollisuuden tutkia, kokeilla ja kehittää omia ideoitaan turvallisessa ympäristössä. Varhaiskasvatuksessa voidaan myös hyödyntää erilaisia projekteja ja teemaviikkoja, jotka rohkaisevat lapsia tarttumaan tehtäviin aktiivisesti ja kehittämään omia ratkaisujaan annettuihin haasteisiin. Näiden toimintatapojen kautta lapset oppivat ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja päätöksistään sekä ymmärtävät, kuinka oma-aloitteisuus liittyy yrittäjämäisiin taitoihin.

Elämönhallintataitoihin kuuluvat yhteistyötaidot, ongelmanratkaisutaidot ja itseluottamus. Nämä taidot ovat merkittäviä paitsi yrittäjyyskasvatuksen, myös lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen kannalta. Varhaiskasvatuksessa voidaan tukea elämönhallintataitojen kehittymistä erilaisten projektien ja teemojen avulla, jotka vaativat lapsilta vuorovaikutusta ja yhteistyötä muiden kanssa. Leikin merkitys korostuu myös elämönhallintataitojen kehittämisessä, sillä leikin kautta lapset harjoittelevat sosiaalisia taitoja, kuten neuvottelua, kompromissien tekemistä ja konfliktien ratkaisua.

Huoltajien aktiivinen osallistuminen yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen voi syventää lasten ja perheiden sitoutumista oppimisprosessiin. Yhteistyö huoltajien kanssa rikastuttaa oppimisympäristöä ja tarjoaa mahdollisuuksia tuoda lasten arkeen yrittäjyyden eri ulottuvuuksia. Tämä lähestymistapa edistää lasten itseluottamusta ja tukee heidän elämönhallintataitojensa kehittymistä, sillä he näkevät ympärillään konkreettisia esimerkkejä siitä, kuinka erilaiset taidot ja asenteet ovat hyödyllisiä käytännön elämässä.

Osallisuus varhaiskasvatuksessa tarkoittaa sitä, että lapsi kokee olevansa merkityksellinen ja aktiivinen osa yhteisöä. Yrittäjyyskasvatus tukee osallisuuden tunnetta tarjoamalla lapsille mahdollisuuksia vaikuttaa omaan oppimiseensa ja ympäristöönsä. Vuosikellon ja leikin avulla voidaan luoda ennakoitava ja turvallinen oppimisympäristö, jossa lapsilla on mahdollisuus osallistua erilaisiin toimintoihin omista lähtökohdistaan käsin.

Yhteistyö eri tahojen kanssa luo innostavan ja eläväisen oppimisympäristön, jossa lapset voivat kehittää yrittäjämäisiä taitoja ja kasvaa aktiivisiksi ja tietoisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Yhteistyö ei vain laajenna lasten oppimiskokemuksia, vaan myös vahvistaa heidän yhteisöllisyyttään ja osallisuuttaan, tarjoten heille valmiuksia kohdata tulevaisuuden haasteet rohkeasti ja itsevarmasti.

Säännöllinen ja systemaattinen täydennyskoulutus ei vain paranna kasvattajien ammatillista kehittymistä, vaan myös varmistaa, että heillä on valmiudet luoda yrittäjyyskasvatukseen kannustava oppimisympäristö. Tämä puolestaan edistää lasten itsenäistä ajattelua, luovuutta ja ongelmanratkaisukykyä – taitoja, jotka ovat keskeisiä menestyksekkäässä tulevaisuuden työelämässä. Täydennyskoulutus on siis investointi, joka ei ainoastaan paranna varhaiskasvatuksen laatua, vaan myös valmistele lapsia kohtaamaan tulevaisuuden haasteet. Tämä investointi on osa laajempaa kehitysnäkökulmaa, jossa täydennyskoulutus antaa kasvattajille syvemmän ymmärryksen yrittäjyyskasvatuksen periaatteista ja tavoitteista. Tämä mahdollistaa pitkäjänteisen ja systemaattisen yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisen, joka vaikuttaa merkittävästi varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaiseen kehitykseen ja lasten tulevaisuuden valmistautumiseen.

Yrittäjämäisten taitojen ja ominaisuuksien tukeminen varhaiskasvatuksessa valmistaa lapsia tulevaisuuden haasteisiin ja antaa heille valmiuksia kaikilla elämänalueilla. Lasten osallisuus, oma-aloitteisuus ja elämänhallintataidot ovat keskeisiä teemoja, joita kehittämällä voidaan edistää yrittäjyyskasvatuksen tavoitteita varhaiskasvatuksessa. Näiden teemojen ympärille rakentuva oppimisympäristö auttaa lapsia kasvamaan aktiivisiksi, itseohjautuviksi oppijoiksi, jotka uskaltavat tarttua haasteisiin ja kehittää omia ideoitaan tulevaisuutta varten.

Kokonaisuudessaan yrittäjyyskasvatus varhaiskasvatuksessa tarjoaa mahdollisuuden tukea lasten kasvua monipuolisesti, ja sen kehittäminen edellyttää tiivistä yhteistyötä huoltajien, kasvattajien ja muiden toimijoiden kanssa. Tämän yhteistyön avulla voidaan varmistaa, että lapset saavat monipuolisia oppimiskokemuksia, jotka tukevat heidän kehitystään ja hyvinvointiaan pitkälle tulevaisuuteen.

6 Pohdintaa

Tutkimukseni tutkimuskysymykseeni olivat:” Kuinka yrittäjyyskasvatus määritellään ja kuinka se liitetään varhaiskasvatukseen? Millä konkreettisilla keinoilla yrittäjyyskasvatusta voidaan kehittää varhaiskasvatuksessa?”

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen on esitetty tuloksia edellä kappaleessa 5.1. Tulosten perusteella voidaan tehdä seuraavat johtopäätökset: yrittäjyyskasvatuksen määritelmä jakautuu kahteen pääkategoriaan: yrittäjyyskasvatuksen elementteihin ja yrittäjämäiseen pedagogiikkaan. Tutkimuksessa nousi esiin neljä määritelmää, jotka liittyvät yrittäjyyden kolmeen eri muotoon, yrittäjämäiseen pedagogiikkaan, yrittäjyyskasvatuksen rooleihin ja malliin sekä yrittäjyyskasvatuksen elementteihin.

Se, että yrittäjyyden kolme eri muotoa ja yrittäjyyskasvatuksen roolit -malli esiintyvät aineistossa vähemmän, voi viitata siihen, että näitä konsepteja ei vielä ole täysin ymmärretty tai jäsennetty varhaiskasvatuksen kontekstissa. Tämä herättää kysymyksen siitä, miten nämä osa-alueet voitaisiin paremmin integroida varhaiskasvatukseen ja kuinka ne voisivat täydentää jo olemassa olevaa yrittäjyyskasvatuksen lähestymistapaa.

Toiseen tutkimuskysymykseen on esitetty vastauksia edeltävässä kappaleessa. Konkreettisia keinoja yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseksi varhaiskasvatuksessa ovat muun muassa kasvattajien täydennyskoulutus, joka korostaa yrittäjyyskasvatusosaamisen vahvistamista sekä johtajien roolia resurssien kohdentamisessa täydennyskoulutuksiin. Tuloksissa etenkin täydennyskoulutus nousi tärkeänä esiin. Täydennyskoulutuksen tavoitteensa on varmistaa, että opetushenkilöstöllä on tarvittavat valmiudet ja motivaatio toteuttaa yrittäjyyskasvatusta tehokkaasti. Tutkimustulos kasvattajien täydennyskoulutuksen lisäämisen tarpeesta tukee Trudien ja kumppaneiden (2022) tutkimusta, jonka mukaan kasvattajien lisäkoulutus sekä heidän innostuksensa ja motivaationsa ovat keskeisiä tekijöitä yrittäjyyskasvatuksen onnistuneessa toteutuksessa varhaiskasvatuksessa.

Keskeiset tulokset osoittavat, että yrittäjyyskasvatus varhaiskasvatuksessa keskittyy erityisesti yrittäjämäisten taitojen ja asenteiden kehittämiseen, eikä niinkään varsinaisen yritystoiminnan opettamiseen. Tämä on linjassa varhaiskasvatuksen tavoitteiden kanssa, jotka painottavat lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Tutkimustulokset ovat linjassa Lepistön ja Rönkön (2011) esittämien näkemysten kanssa, joiden mukaan varhaiskasvatuksen yrittäjyyskasvatuksen keskeisinä tavoitteina ovat luovuuden, rohkeuden, aloitteellisuuden, avoimuuden, itsetunnon ja yhteistyötaitojen kehittäminen.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää arvioida sekä aineiston että menetelmien vahvuuksia ja heikkouksia. Tutkimuksessa käytetty aineisto koostui kymmenen maakunnan tai alueen strategioista yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseksi varhaiskasvatuksessa, mikä antaa laajan ja monipuolisen kuvan Suomessa eri alueiden tavoitteista ja toimenpiteistä. Aineiston rajallisuus voidaan myös nähdä tutkimuksen heikkona puolena, vaikka 10 alueen strategiat tarjoavat kattavan kuvan, tutkimus ei sisällä yksittäisiä kasvattajien tai vanhempien kokemuksia, mikä olisi voinut tuoda syvällisemmän ja kontekstuaalisemman näkökulman tuloksiin. Lisäksi tutkimuksen aineistot edustavat suomalaista varhaiskasvatusta, joten tuloksia ei välttämättä voida suoraan yleistää muihin maihin tai kulttuureihin.

Lisäksi tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat valitut menetelmät. Analyysissa käytetty laadullinen lähestymistapa mahdollisti syvällisen tarkastelun yrittäjyyskasvatuksen eri muotojen määritelmistä ja kehittämisen keinoista. On kuitenkin otettava huomioon, että laadullinen tutkimus perustuu tutkijan tulkintoihin, mikä voi tuoda mukanaan subjektiivisuutta. Tämän vuoksi olisi hyödyllistä varmistaa tulosten yleistettävyys laajemmalla aineistolla sekä vertailla eri tutkimuksissa esiin nousseita käytäntöjä.

Vaikka tämä tutkimus antoi arvokasta tietoa, tutkimukseni osoittaa sen, että yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksessa tulisi tutkia lisää. Ensinnäkin yksi merkittävä jatkotutkimusaihe voisi laajentua tarkastelemaan varhaiskasvatuksen opettajien roolia ja heidän näkemyksiään yrittäjyyskasvatuksesta. Toiseksi, koska tutkimustuloksista nousi esiin myös tarve opettajien täydennyskoulutukselle, olisi hyödyllistä tutkia tarkemmin, millaisia täydennyskoulutusmuotoja opettajat pitävät tehokkaimpina ja miten heidän oma motivaationsa ja taitonsa vaikuttavat yrittäjyyskasvatuksen toteutukseen.

Kolmanneksi olisi hyödyllistä tutkia, kuinka yrittäjyyskasvatuksen erilaiset lähestymistavat vaikuttavat lapsiin eri kulttuurisissa ja sosioekonomisissa ympäristöissä. Tämä voisi auttaa ymmärtämään, onko nykyisissä käytännöissä eroja ja kuinka niitä voitaisiin mukauttaa eri taustoista tulevien lasten tarpeisiin. Olisi mielenkiintoista myös tutkia erityisesti yrittäjyyskasvatuksen konkreettisia keinoja ja menetelmiä varhaiskasvatuksessa. Koska tutkimuksen aineistona käytettiin 10 maakunnan tai alueen strategioita kehittää yrittäjyyskasvatusta, olisi mielenkiintoista nähdä, toteutuvatko nämä strategiat käytännössä ja minkälaisia strategioiden erot käytännön tasolla ovat. Kaiken kaikkiaan jatkotutkimus voisi tarjota ymmärrystä yrittäjyyskasvatuksen moninaisuudesta ja sen vaikutuksista lapsiin. Näin voitaisiin kehittää yhä tehokkaampia menetelmiä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua ja kehitystä monipuolisesti.

Lähteet

Alila, K. (2013). Varhaiskasvatuksen laadun ohjaus ja ohjauksen laatu -Laatupuhe varhaiskasvatuksen valtionhallinnon ohjausasiakirjoissa 1972–2012. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis 743.

Alila, K. & Ukkonen-Mikkola, T. (2018). Käsiteanalyysistä varhaiskasvatuksen pedagogiikan määrittelyyn. Kasvatus-lehdessä Kasvatus, 2018, 49 (1), s. 75–81.

Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. (2016). EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. Luxembourg: Publication Office of the European Union; EUR 27939 EN; doi:10.2791/593884

Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A., Kääriäinen, M., Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen (2022) Hoitotiede Vol (34) Nro 4 (2022)

Euroopan komissio (KOM [2012]795). Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Yrittäjyys 2020 – toimintasuunnitelma. Uutta kipinää Euroopan yrittäjyyteen.

Gibb, A. (1999). Can We Build ‘Effective’ Entrepreneurship through Management Development? Journal of General Management, 24(4), 1-21.
<https://doi.org/10.1177/030630709902400401>

Gibb, A. (2005). The Future of Entrepreneurship Education—Determining the Basis for Coherent Policy and Practice? In P. Kyrö, & C. Carrier (Eds.), The Dynamics of Learning Entrepreneurship in a Cross-Cultural University Context (pp. 44-67). University of Tampere, Research Centre for Vocational and Professional Education.

Hietanen, L & Haataja, A. (2014) Yrittäjyyskasvatus pedagogisena näkökulmana luokanopettajakoulutuksen opetusharjoittelutunnin eri vaiheissa Teoksessa J. Seikkula-Leino, A. Tiikkala & L. Yöntilä (toim.) Yrittäjyyskasvatusta suomalaisen opettajankoulutukseen ja opetukseen! YVI-hankkeen hedelmiä vuosilta 2010–2014. Turun normaali- koulun julkaisuja 1/2014, Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5933-4>

Hannon, P.D. (2005), “Philosophies of enterprise and entrepreneurship education and challenges for higher education in the UK”, International Journal of Entrepreneurship and Innovation, Vol. 6 No. 2, pp. 105-114.

Henry, C. (2013). Entrepreneurship education in HE: are policy makers expecting too much? *Education + Training*, 55(8/9), 836-848. <http://dx.doi.org/10.1108/ET-06-2013-0079>

Hjelt, H. (2023). Työnä varhaiskasvatus: ammattilaisten puhetta suomalaisesta varhaiskasvatuksesta / Hanna Hjelt. Tampereen yliopisto.

Husa, S. & Kinos, J. (2001). Akateemisen varhaiskasvatuksen muotoutuminen. Suomen kasvatustieteellinen seura. Painosalama oy

Hytti, U. & O’Gorman, C. (2004). “What is enterprise education? An analysis of the objectives and methods of enterprise education programs in four European countries”, *Education + Training*, Vol. 46 No. 1, pp. 11–23.

Hägg, O. (2010) Yrittäjyysvalmennus ja yrittäjäidentiteetti. Tampereen yliopisto

Ikonen, R. (2006). Yrittäjyyskasvatus: Kansa-laisen taloudellista autonomiaa etsimässä. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy. <http://urn.fi/URN:IS-BN:952-5591-82-4>

Ilonen, S. (2020). Entrepreneurial learning in entrepreneurship education in higher education. Turun yliopisto, Turun kauppakorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8030-7>

Jones, B., & Iredale, N. (2010). Enterprise education as pedagogy. *Education & Training* (London), 52(1), 7–19. <https://doi.org/10.1108/00400911011017654>

Koskinen, S. (2015). Yrittäjyyskasvatuksen pedagogiikka vaativassa erityisopetuksessa: itsesäätelytaitojen kehittäminen ja tulevaisuusorientaation vahvistaminen yrittäjyyskasvatuksen pedagogiikan keinoin / Sirpa Koskinen. Tampereen yliopisto.

Kyrö, P. (2005). Yrittäjyyskasvatusta käsitteellistämässä. Teoksessa Heikkinen, A. (toim.) 2005, Aikuiskasvatuksen tutkimuspolut. Vantaa: Kansanvalistusseura, 181–206.

Kyrö, P. & Ripatti, A., (2006). Yrittäjyyden opetuksen uudet tuulet. Teoksessa: Paula Kyrö & Ripatti, Anna (toim.): Yrittäjyyskasvatuksen uusia tuulia. Yrittäjyyskasvatuksen julkaisusarja 4/2006 Hämeenlinnan: Tampereen yliopiston kauppakorkeakoulu, 10–31.

Kyrö, P. (2008). Yrittäjyyskasvatuksen laajenevat näköalat. Teoksessa E. Poikela & S. Poikela (toim.) (2008). Tutkimustarinoita Ounaksen varrelta. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 139–160.

Kyrö, P., Kauppi, T., Nurminen, M. (2008). Entrepreneurial Learning and Virtual Learning Environment. In: van der Sijde, P., Ridder, A., Blaauw, G., Diensberg, C. (eds) Teaching Entrepreneurship. Contributions to Management Science. Physica-Verlag HD.
https://doi.org/10.1007/978-3-7908-2038-6_12

Kyrö, P., Mylläri, J. & Seikkula-Leino, J. (2008). Kognitiiviset, affektiiviset ja konatiiviset ulottuvuudet ja niihin liittyvät metavalmiudet yrittäjämäisessä oppimisessa. Liiketaloudellinen aikakauskirja 3/2008, 269–296.

Lindberg, E., Bohman, H., Hulten, P. and Wilson, T. (2017). “Enhancing students’ entrepreneurial mindset: A Swedish experience”, Education + Training, Vol. 59 No. 7/8, 768-779

Lepistö, J. (2011). Tarvitseeko opettajankoulutus yrittäjyyskasvatusta vai yrittäjyyskasvatus opettajankoulutusta? Teoksessa T. Rytkölä, E. Ruskovaara ja M.R. Järvinen (toim.) Yrittäjyyskasvatus perus- ja toisella asteella – näkökulmia pedagogiikan kehittämiseen. Sastamala: Kerhokeskus – koulutyön tuki ry, 13–30.

Lepistö, J., & Rönkkö, M-L. (2013). Teacher students as future entrepreneurship educators and learning facilitators. Education & Training, 55(7), 641-653. <https://doi.org/10.1108/ET-05-2012-0055>

Lepistö, J. & Rönkkö, M-L. (2014). Opettaja-opiskelijoiden käsitykset yrittäjyyskasvatuksesta. Teoksessa J. Seikkula-Leino, A. Tiikkala & L. Yöntilä (toim.) Yrittäjyyskasvatusta suomalaisen opettajankoulutukseen ja opetukseen! YVI-hankkeen hedelmiä vuosilta 2010–2014 (ss. 43–54). Turun normaali- koulun julkaisuja 1/2014, Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5933-4>

Lepistö, J., Rönkkö, M-L. (2016). Opettajaopiskelijoiden suhtautuminen yrittäjyyskasvatukseen: Oivalluksia vai korulauseita? Ammattikasvatuksen aikakauskirja, 25 (4), 28–44

Mononen-Batista Costa, S., Paakkari, A. (Ed.), Guttorm, H. (Ed.), Ikävalko, E. (Ed.), Kurki, T. (Ed.), Pyykkönen, M. (Ed.), & Vaahtera, T. (Ed.), (2022). Yrittäjyys tyhjänä merkitsijänä: tiedon ja subjektisuuden tuotanto yrittäjyyskasvatuksessa. Helsingin yliopiston kirjasto. <https://doi.org/10.31885/9789515150585>

Opetushallitus (2022). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017). Yrittäjyyslinjaukset koulutukseen

Riffe, D., Lacy, S., Watson, B. R., & Fico, F. (2019). Analyzing Media Messages: Using Quantitative Content Analysis in Research (4th ed.). Routledge.

<https://doi.org/10.4324/9780429464287>

Ristimäki, K. (2002). Yrittäjyyskasvatus: yrittäjyyttä ja kasvatusta. Taloudellinen tiedotustoimisto.

Shane, S., & Venkataraman, S. (2000). The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research. *The Academy of Management Review*, 25(1), 217–226.

<https://doi.org/10.2307/259271>

Soininen, L. & Lepänjuuri, A. (2014). Yrittäjyys osaamisen, ohjaamisen ja opettajuuden kysymyksenä Teoksessa J. Seikkula-Leino, A. Tiikkala & L. Yöntilä (toim.) Yrittäjyyskasvatusta suomalaisen opettajankoulutukseen ja opetukseen! YVI-hankkeen hedelmiä vuosilta 2010–2014 Turun normaali- koulun julkaisuja 1/2014, Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5933-4>

Tonttila, K. (2010). Yrittäjyyden arvottaminen akateemisten nuorten argumentoinnissa. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6611-5>

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turunen, T. (2011). Yrittäjyys - mitä se merkitsee? Yrittäjyyden ja sen sukulaiskäsitteiden käyttö koulutuksessa, tutkimuksessa ja politiikassa 1900-luvun loppupuolelta 2000-luvun alkuun [Doctoral dissertation]. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in business and economics, 102.

Trudie, M. Breda, K. & McGuirk, H., & Cooney, T. (2022). 'Mind the Gap: A Mapping of Entrepreneurship Education Literature relating to Early Childhood Education'.

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540

YLEISSOPIMUS lapsen oikeuksista (60/1991)

Ylinen, A. (2011). Opettajien yrittäjyyskasvatusvalmiudet Etelä-Pohjanmaan lukioissa. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in business and economics 98. Väitöskirja.

Waluyo, E., & Latiana, L. (2014). Entrepreneurship Learning for Early Childhood in Early Childhood Institutions. Indonesian Journal of Early Childhood Education Studies, 3(1), 59-64. doi:10.15294/ijeces. v3i1.9478

Liitteet

Liite 1

Kaikki alla oleva aineisto löytyy alla olevasta linkistä

<https://yesverkosto.fi/materiaalit/maakunnalliset-ja-alueelliset-yrittajyyskasvatuksen-strategiat>

Aineisto 1.

Tukiainen, P. (2020), Kaakkois-Suomen yrittäjyyskasvatusstrategia ja toiminta ohjelma 2020, Villinikkarit Oy KUSTANTAJA JA TILAAJA: Cursor Oy / Väylä yrittäjyyteen – Kaakkois-Suomen yrittäjyyskasvatusstrategia ja toimintaohjelma 2020 ESR-hanke

Aineisto 2.

Tukiainen, P. (2020), Päijät-Hämeen yrittäjyyskasvatuksen strategia ja toimenpideohjelma 2020, Villinikkarit Oy Kustantaja ja tilaaja: YES Päijät-Häme/Koulutuskeskus Salpaus

Aineisto 3.

Tokila, A. & Hynninen S-M., (2011) Keski-Suomi kasvuun yhdessä yrittäen- Keski-Suomen maakunnallinen yrittäjyyskasvatuksen kehittämisohjelma 2011–2015, Keski-Suomen liitto

Aineisto 4.

Hägg, O., Juhanko, U., Nieminen, T., Ojala, P., Peiponen, P., ja Tukiainen, P. (2014) Yhdessä oppien teemme rohkeaa ja poreilevaa yrittäjyyttä Stadiin, YES Metropoli / Hyppyri - Helsingin yrittäjyyskasvatuksen polku -hanke, Hämeen ELY-keskus

Aineisto 5.

VARSINAIS-SUOMEN MAAKUNNALLINEN YRITTÄJYYSKASVATUKSEN STRATEGIA JA TOIMINTAOHJELMA 2020

Aineisto 6.

Tehemä pois! Väylänvarren yrittäjyys- ja osallisuuskasvatuksen strateginen ja pedagoginen toimintaohjelma vuoteen 2027, Tunturi-lapin kirjapaino

Aineisto 7.

Parkkari, P. Kantanen, M. & Hytinkoski, P. (2022), ETELÄ-SAVON NÄKÖINEN YRITTÄJYYSKASVATUS, Grano Oy

Aineisto 8.

Lapin yrittäjyyskasvatuksen menetelmäkäsikirja

Aineisto 9.

Satakunnan yrittäjyyskasvatuksen strategia 2023–2025

Aineisto 10.

Yrittäjyys-kasvatus Pohjois-Pohjanmaalla 2023–2027

"Kestävää tulevaisuutta tehdään yhdessä" <https://www.minunpolkuni.fi/strategia/>